

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.3.5.2024

Tomasz Rzemkowski
Prezes Zarządu
Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.
w Wałczu
Plac Polski 1
78-600 Wałcz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/084 – Ograniczenie strat wody w systemach wodociagowych w województwie zachodniopomorskim.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wałczu, Plac Polski 1, 78-600 Wałcz ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Rzemyskowski, Prezes Zarządu, od 10 marca 2022 r. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Wojciech Szalwach od 26 czerwca 2017 r. do 31 grudnia 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne i finansowe przedsiębiorstw wodociągowych do realizacji zadań w zakresie ograniczania strat wody. 2. Działania podejmowane przez przedsiębiorstwo wodociągowe w zakresie ograniczania strat wody.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeśli miały wpływ na kontrolowaną działalność.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	1. Izabela Kirysiuk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/23/2024 z 23 stycznia 2024 r. 2. Małgorzata Wejwer, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/39/2024 z 8 lutego 2024 r. 3. Justyna Niewęglowska-Kuśmirek, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/40/2024 z 8 lutego 2024 r.

(akta kontroli str. 1-10)

¹ Dalej: ZWiK Sp. z o.o. lub Spółka.

² Dalej: Prezes.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2021-2023 Spółka prowadziła działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie miasta Wałcz na podstawie ważnego zezwolenia, a pobór wód na podstawie ważnych pozwoleń wodnoprawnych. Wyznaczone strefy ochronne z terenem ochrony bezpośredniej dla ujęć wód podziemnych funkcjonowały zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

W okresie objętym kontrolą, wskaźniki strat wody były podwyższone z uwagi na wiek i materiał sieci wodociągowej. Straty wody w okresie objętym kontrolą mieściły się w przedziale od 266,23 tys. m³ do 302,06 tys. m³. Wartość procentowego wskaźnika strat wody (WS) wahała się od 20,75% do 22,84%. Wartości wskaźnika strat wody nieuniknionych w sieci wodociągowej (UARL) wynosiły od 45,95 tys. m³/rok do 46,75 tys. m³/rok. Spółka rzetelnie podejmowała działania w celu ograniczenia awarii sieci wodociągowej. Średni wskaźnik intensywności uszkodzeń, wyrażony liczbą uszkodzeń przypadających na 1 km sieci wodociągowej w ciągu roku, był na niskim poziomie i wynosił od 0,235 do 0,292. Średni czas trwania awarii wynosił od 3,1 do 3,8 godziny.

W kontrolowanym okresie w Spółce, pomimo braku formalnego przypisania zadań poszczególnym komórkom organizacyjnym i pracownikom, były realizowane zadania związane z ograniczaniem strat wody. Zadania te wykonywali wyznaczeni pracownicy posiadający kwalifikacje i doświadczenie zawodowe, umożliwiające prawidłowe wykonywanie powierzanych obowiązków. „Wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych”⁵ zostały rzetelnie opracowane i uwzględniały zadania racjonalizujące zużycie wody oraz ograniczające straty wody. Z zadań wskazanych w „Wieloletnich planach rozwoju” najbardziej zaawansowane finansowo były zadania inwestycyjne w rezerwie (98,4%) oraz zakupy inwestycyjne (87,3%), a najmniej zadania rozwojowo-modernizacyjne dotyczące urządzeń wodociagowych (52,6%).

Spółka wyposażona była w odpowiedni sprzęt przeznaczony do wykrywania strat wody, lokalizowania przecieków, usuwania awarii oraz w systemy informatyczne wspierające monitorowanie straty wody. Taryfa dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków została opracowana z uwzględnieniem zasad określonych w art. 20 ust. 2-4 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁶ oraz w §§ 3-4 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków⁷.

Spółka w celu obniżenia strat wody podjęła następujące działania: 1) ograniczające straty pozorne⁸: zlikwidowała ryczałtowe rozliczanie zużycia wody z odbiorcami usług, terminowo legalizowała wodomierze, przy wymianie dokonywała doboru wodomierzy i montowała wodomierze odporne na działanie pola magnetycznego

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: „Wieloletni plan rozwoju”.

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 537, ze zm.; dalej: ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

⁷ Dz. U. z 2022 poz. 1074; dalej: rozporządzenie w sprawie taryf.

⁸ Straty pozorne: objętości wody, które nie stanowią faktycznych wycieków. Są to straty wynikające z niedokładności i niejednoznaczności pomiarów, czyli tzw. błędów pomiarowych wynikających ze źle dobranych urządzeń pomiarowych, błędów metrologicznych, kradzieży wody. Na wielkość strat pozornych wody (definiowanych jako niestanowiące faktycznych ubytków z nieszczelnego systemu sieciowego, ale jedynie wpływające na wartość obliczeniowego wskaźnika strat, to znaczy na wynik liczbowy bilansu objętości wody dostarczonej do sieci i sprzedanej odbiorcom) wpływa dokładność pomiaru objętości wody dostarczonej do sieci i zużytej przez odbiorców oraz niejednoczesność odczytów przyrządów pomiarowych objętości wody w miejscu dostawy do sieci i u odbiorców.

(ultradźwiękowe), zamontowała przepływomierze w ujęciach wody, dokonywała pomiaru objętości wody zużywanej na potrzeby własne przed jej wtłoczeniem do sieci wodociągowej i po nim, dokonywała pomiaru i rozliczenia wody pobranej a nie fakturowanej; 2) ograniczające rzeczywiste straty⁹: prowadziła modernizację i bieżące remonty sieci wodociągowej, prowadziła monitoring strat wody m.in. poprzez: pomiar i analizę przepływów oraz poboru wody w godzinach nocnych w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej, poprawne prowadzenie bilansu wody i przyjęcie procentowego wskaźnika strat wody (WS) oraz analizę zużycia wody przez odbiorców.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: 1) nieaktualnych postanowień w regulaminie organizacyjnym Spółki; 2) niepoddawania sieci wodociągowej kontroli okresowej, przeprowadzanej przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹⁰; 3) niezapewnienia jednoznacznego (bezsprzecznego) sposobu obliczenia ilości wody wyprodukowanej i ilości wody zużytej na cele własne Spółki oraz określenia rodzaju dokumentu, potwierdzającego ilości wody zużytej na cele własne Spółki, mających wpływ na wykonanie celu zarządczego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne i finansowe przedsiębiorstw wodociągowych do realizacji zadań w zakresie ograniczania strat wody.

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2021-2023 w gminie miejskiej Wałcz¹² występował jeden system dystrybucji wody, który zasiliał Gminę i dwie miejscowości gminy wiejskiej Wałcz¹³. Na koniec każdego roku objętego kontrolą niżej wymienione dane prezentowały się odpowiednio:

- długość sieci wodociągowej¹⁴: 100,6 km; 102,2 km; 102,7 km, w tym:
 - magistralnej¹⁵: 3,6 km;
 - rozdzielczej¹⁶: 65,6 km; 66,5 km; 66,8 km;
 - przyłączy¹⁷: 31,4 km; 32,1 km; 32,3 km¹⁸;

⁹ Straty rzeczywiste: określane są najczęściej w przedsiębiorstwach wodociągowych na podstawie różnicy rocznego bilansu całkowitych strat oraz zużycia wody na potrzeby własne systemu; powodowane są wyciekami z nieszczelności przewodów wodociągowych, armatury, nieszczelnych instalacji.

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.; dalej: Prawo budowlane.

¹¹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹² Dalej: Gmina.

¹³ Ostrowiec i Kołatnik na podstawie porozumienia zawartego 13 kwietnia 2005 r. i aneksu z 30 marca 2015 r. pomiędzy Spółką a gminą wiejską Wałcz.

¹⁴ W długości sieci wodociągowej ujęto 0,6 km sieci wewnętrznej (technologicznej).

¹⁵ Przewody doprowadzające wodę od oddalonego źródła ujęcia wody do sieci rozdzielczej, Infrastruktura Komunalna w 2015 r., GUS, s. 8.

¹⁶ Przewody uliczne służące do rozprowadzania wody do odbiorców za pośrednictwem przyłączy do budynków i innych obiektów, Infrastruktura Komunalna w 2017 r., GUS, s. 7.

¹⁷ Odcinek przewodu łączący sieć wodociagową z wewnętrzną instalacją wodociagową w nieruchomości odbiorcy wraz z zaworem za wodomierzem głównym, art. 2 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

¹⁸ Sposób oszacowania długości bazowej przyłączy wodociagowych na terenie miasta Wałcz nie został określony. Od 2015 r. do wartości bazowej dodawane były długości nowo wybudowanych przyłączy odczytane z mapy, jako odcinki liczone od włączenia do sieci wodociagowej do pierwszej ściany budynku lub studni wodomierzowej (do zaworu za wodomierzem).

- liczba ujęć wody: dwa, ale od 1 września 2017 r. było eksploatowane tylko jedno ujęcie¹⁹;
 - liczba obsługiwanych odbiorców: 22 857; 22 552; 22 310;
 - liczba przyłączy wodociągowych: 2 379; 2 389; 2 410;
 - średnie ciśnienie w sieci: 32 m słupa wody;
 - struktura materiałowa sieci:
 - żeliwo szare: 27,7%; 27,34%; 27,22%;
 - stal: 28,13%; 27,77%; 27,65%;
 - polichlorek winylu (PVC): 2,92%; 2,88%; 2,87%;
 - polietylen (PE): 33,97%; 34,82%; 35,1%;
 - żeliwo sferoidalne: 6,56%; 6,47%; 6,45%;
 - inne (azbestocement): 0,73%; 0,72%; 0,72%;
 - struktura wiekowa sieci:
 - do 20 lat: 40,52%; 41,29%; 41,55%;
 - od 21 do 60 lat: 41,25%; 40,72%; 40,54%;
 - powyżej 80 lat: 17,49%; 17,27%; 17,19%;
 - liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały: 22 809; 22 492; 22 232;
 - liczba budynków ogółem: 2 267, 2 299, 2 293;
 - liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej: 2 267, 2 267, 2 292;
 - liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej: 2 224; 2 261; 2 272.
- Sieć wodociągowa Gminy w latach 2021-2023 nie była zasilana poprzez zakup wody.
(akta kontroli str. 54-56, 88-89, 91-95, 97, 377, 655-656, 913, 928, 1147-1152, 1225-1244)

1.2. W okresie objętym kontrolą Spółka prowadziła działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy na podstawie zezwolenia wydanego na czas nieograniczony – decyzją Nr 141/2002 Zarządu Miasta Wałcz z 25 czerwca 2002 r.²⁰

Stosownie do wymogów określonych w art. 389 ust. 1-2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne²¹, Spółka posiadała aktualne pozwolenia wodnoprawne:

- na szczególne korzystanie z wód obejmujące odprowadzenie ścieków komunalnych z istniejącej oczyszczalni ścieków w Wałczu do rzeki Żydówki ze zmianą dotyczącą lokalizacji i parametrów wylotu odprowadzanych do tej rzeki ścieków komunalnych w związku z realizacją kontraktu pn. „Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z budową i modernizacją sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ramach projektu Kompleksowe rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej dla miasta Wałcza”²²; obowiązujące do 15 lutego 2024 r., a następnie przedłużone do 23 grudnia 2033 r.²³;
- na usługi wodne obejmujące pobór wód podziemnych do celów zbiorowego zaopatrzenia w wodę z istniejących ujęć²⁴:
 - ujęcia podstawowego - studni nr 5b, 7a, 8, 10, 11 zlokalizowanych przy ul. Podgórnej w ilości: maksymalnej na sekundę $Q_{\text{maks.sek}} = 0,1 \text{ m}^3/\text{s}$;

¹⁹ Spółka eksploatowała ujęcie wody przy ul. Podgórnej; pismem DT/2448/2017 z dnia 31 sierpnia 2017 r. Prezes poinformował Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałczu o wyłączeniu z eksploatacji ujęcia wody przy ul. Zbożowej.

²⁰ Przedmiot działalności Spółki zgodnie z ww. zezwoleniem stanowił: 1) w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę - działalność polegającą na ujmowaniu, uzdatnianiu i dostarczaniu wody; 2) w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków - działalność polegającą na odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków.

²¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1478 ze zm.; dalej: Prawo wodne.

²² Dwie decyzje Starosty Wałeckiego: OS.6341.100.2013/2014 z 14 lutego 2014 r., OS.6341.58.2015 z 7 sierpnia 2015 r.

²³ Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni Wód Polskich w Pile BD.ZUZ.2.4210.326.2023.DS z 1 grudnia 2023 r.

²⁴ Decyzja BD.ZUZ.2.4210.77.2020.AS z 24 sierpnia 2020 r.

średniodobowej $Q_{\text{śr.d.}} = 4\,336 \text{ m}^3/\text{d}$; dopuszczalnej do pobrania w skali roku $Q_{\text{dop.r.}} = 1\,582\,640 \text{ m}^3/\text{rok}$;

- ujęcia awaryjnego - studni nr 1a, 2, 3, 4 zlokalizowanych przy ul. Zbożowej w ilości: $Q_{\text{maks.sek}} = 0,044 \text{ m}^3/\text{s}$; $Q_{\text{śr.d.}} = 1\,858 \text{ m}^3/\text{d}$; $Q_{\text{dop.r.}} = 678\,170 \text{ m}^3/\text{rok}$ obowiązujące do 12 września 2050 r.

(akta kontroli str. 105-129)

W latach 2021-2023 Spółka przestrzegała postanowień pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych. Ilości wody dopuszczalnej do pobrania w skali roku nie zostały przekroczone²⁵.

(akta kontroli str. 92-95, 105-129, 134, 150, 159, 168)

1.3. W Spółce obowiązywał regulamin organizacyjny zatwierdzony 18 grudnia 1998 r. uchwałą Nr 5/RN/98 Rady Nadzorczej. Regulamin ten był nieaktualny w zakresie struktury organizacyjnej i niedostosowany do zadań wykonywanych w oparciu o przepisy prawa. Uchwałą Nr 13/RN/2015 z dnia 10 grudnia 2015 r. Rada Nadzorcza zatwierdziła nową strukturę organizacyjną Spółki, ale bez dokonania zmian w regulaminie organizacyjnym. Natomiast uchwała Nr 2/RN/2021 Rady Nadzorczej z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu organizacyjnego nie została przyjęta w głosowaniu jawnym. Zostało to opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 173-197)

W zakresie realizacji zadań związanych z ograniczeniami strat wody przez poszczególne komórki organizacyjne Spółki (pomimo braku ich formalnego przypisania) Prezes wyjaśnił, że zadania te były realizowane przez: Biuro Obsługi Klienta²⁶ i Wydział Techniczno-Eksploatacyjny, w którym utworzono Dział Eksploatacji Sieci i Dział Produkcji Wody.

BOK odpowiadało za przygotowanie umów na zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków oraz bieżący odczyt wodomierzy głównych i podliczników; typowało i przygotowywało zlecenia wymiany wodomierzy głównych, przygotowywało zestawienia dotyczące sprzedaży wody i odprowadzenia ścieków.

Dział Eksploatacji Sieci zajmował się bieżącym utrzymaniem sprawności wszystkich urządzeń wodociagowych będących własnością Spółki; w przypadku podejrzenia awarii prowadził kontrolę wizualną, kontrolę akustyczną przyłączy i sieci wodociagowej wraz z zainstalowaną na niej armaturą; zajmował się usuwaniem awarii na sieci wodociagowej oraz wymianą wodomierzy głównych; wymianą / modernizacją uszkodzonych przyłączy i sieci wodociagowych, budową nowych sieci wodociagowych, przygotowywał założenia do „Wieloletniego planu rozwoju” uwzględniając w nim awaryjność sieci wodociagowych w oparciu o protokoły z awarii wodociagowych²⁷; analizował zużycia wody w poszczególnych budynkach wielolokalowych pod kątem optymalizacji doboru wodomierzy głównych²⁸; pracownicy brygady eksploatacji sieci pełnili popołudniowe i nocne dyżury awaryjne w systemie zmianowym²⁹.

Dział Produkcji Wody prowadził nadzór nad ujmowaniem wody, prawidłowym działaniem Stacji Uzdatniania Wody³⁰ i pompowni II stopnia; odpowiadał za utrzymanie stałego ciśnienia wody wychodzącej z pompowni II stopnia; w przypadku przerw w dostawie prądu prowadził nadzór nad prawidłową pracą układu zasilania

²⁵ Pobrano od 1 283 tys. m³ w 2023 r. do 1 322,7 tys. m³ w 2022 r.

²⁶ Dalej: BOK.

²⁷ Odcinki sieci o największym współczynniku awaryjności były przeznaczone do wymiany lub modernizacji.

²⁸ Na podstawie analiz podejmowane były decyzje o ewentualnym zmniejszeniu lub zwiększeniu średnicy urządzenia pomiarowego.

²⁹ Dzięki pełnionym dyżurom czas lokalizacji i usunięcia potencjalnej awarii został maksymalnie skrócony.

³⁰ Dalej: SUW.

awaryjnego³¹; przygotowywał raporty dotyczące ilości pobranej wody surowej, ilości wody zużytej na cele własne SUW, ilości wody wprowadzonej do sieci; prowadził monitoring minimalnego nocnego przepływu poprzez zainstalowany na SUW system. W latach 2021-2023 nie zostały wprowadzone zmiany w zakresie zadań związanych z ograniczaniem strat wody. Nie zwiększono i nie zmniejszono zakresu prac dla ww. komórek organizacyjnych Spółki. Zadania te były realizowane w okresie objętym kontrolą przez 30 pracowników, którzy posiadali doświadczenie zawodowe³² i kwalifikacje³³. Pracownicy ci nie uczestniczyli w szkoleniach dotyczących ograniczania strat wody. Według stanu na 31 grudnia 2023 r. było zatrudnionych: w BOK siedmiu pracowników, w Wydziale Techniczno-Eksploatacyjnym 20 pracowników (dwóch kierowników, 10 osób w Dziale Eksploatacji Sieci i osiem osób w Dziale Produkcji Wody)³⁴.

(akta kontroli str. 198-203, 1153-1158)

Prezes wyjaśnił, że pracownikom zapewniony został dostęp do aktualnych informacji, w tym na temat ograniczania strat wody w systemach wodociagowych m.in. poprzez prenumeratę prasy branżowej, kontakty z przedstawicielami firm produkujących urządzenia wodociagowe, uczestnictwo w akademiach, prezentacjach i targach branżowych.

(akta kontroli str. 1189-1191)

1.4. Spółka nie opracowała i nie wdrożyła w sposób formalny zasad³⁵ w zakresie sporządzania bilansu wody, monitorowania strat wody, wyznaczania wskaźników strat wody i wskaźników awaryjności oraz sporządzania rejestrów awarii sieci i ich usuwania.

Prezes wyjaśnił, że pomimo braku uregulowania ww. zasad Spółka sporządza w ujęciu kwartalnym bilans wody, określa wskaźnik strat wody oraz wskaźnik awaryjności sieci. Sporządzone materiały służą do celów kontroli wewnętrznej. Na bieżąco prowadzone są również rejestry awarii i ich usuwania. (...) Prowadzone są one w sposób zwyczajowo przyjęty w Spółce. W obowiązującym prawodawstwie nie ma przepisów obligujących Spółkę do opracowania przedmiotowych wytycznych.

(akta kontroli str. 1168-1170)

1.5. Stosownie do art. 21 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę Spółka opracowała „Wieloletnie plany rozwoju” na lata 2021-2024³⁶, 2022-2025³⁷, 2023-2026³⁸, które były zgodne z:

- celem strategicznym pn. „Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz podnoszenie jakości środowiska” ustalonym w „Strategii Rozwoju Miasta Wałcz do roku 2025”³⁹;

³¹ Spółka posiadała zmodernizowany system automatycznego zasilania awaryjnego, co w znacznym stopniu wpływało na ograniczenie awaryjności sieci na skutek wahań ciśnienia.

³² Staż pracy pracowników na koniec 2023 r. wynosił: w Wydziale Techniczno-Eksploatacyjnym - od pięciu do 38 lat, w Biurze Obsługi Klienta - od czterech do 36 lat.

³³ Wykształcenie: zasadnicze zawodowe - 15 osób, średnie techniczne - sześć osób, średnie ogólne - jedna osoba, policealne - dwie osoby, wyższe - sześć osób.

³⁴ Trzech pracowników rozwiązało umowę o pracę w związku z przejściem na emeryturę.

³⁵ Procedury wewnętrzne, wytyczne, instrukcje, zarządzenia.

³⁶ Uchwała Nr VIII/XXXI/269/20 Rady Miasta Wałcz z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych Zakładu Wodociagów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wałczu na lata 2021 – 2024.

³⁷ Uchwała Nr VIII/LXIII/510/22 Rady Miasta Wałcz z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych Zakładu Wodociagów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wałczu na lata 2022 – 2025.

³⁸ Uchwała Nr VIII/LXXXII/644/24 Rady Miasta Wałcz z dnia 30 stycznia 2024 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych Zakładu Wodociagów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wałczu na lata 2023-2026.

³⁹ Uchwała Nr VII/SXXV/149/16 Rady Miasta Wałcz z 27 września 2016 r. w sprawie: przyjęcia „Strategii Rozwoju Miasta Wałcz do roku 2025”.

- kierunkami rozwoju Gminy określonymi w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Wałcz”⁴⁰;
- ustaleniami 32 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w latach 2021-2023⁴¹;
- zezwoleniem na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

(akta kontroli str. 204-251)

Kierunki rozwoju Spółki określały plany finansowe (w tym plany inwestycyjne) ustalające przyszłe przychody i koszty firmy. W latach 2021-2023 Spółka rzetelnie opracowała plany finansowe, w których: 1) koszty działalności podstawowej wynosiły: w 2021 r. - 16 706,3 tys. zł⁴²; w 2022 r. - 17 655 tys. zł⁴³; w 2023 r. - 18 615,2 tys. zł⁴⁴; 2) planowane przychody netto ze sprzedaży podstawowej, innej sprzedaży, z tytułu świadczonych usług odpłatnych, sprzedaży ścieków opadowych wynosiły: w 2021 r. - 15 800,1 tys. zł; w 2022 r. - 15 737,8 tys. zł, w 2023 r. - 17 457,8 tys. zł. Plany finansowe zostały zrealizowane w następujących wysokościach: 1) w zakresie poniesionych kosztów na działalność podstawową w 2021 r. - 16 849,9 tys. zł⁴⁵; w 2022 r. - 17 742,5 tys. zł⁴⁶; w 2023 r. - 19 183,2 tys. zł⁴⁷; 2) w zakresie uzyskanych przychodów netto ze sprzedaży podstawowej, innej sprzedaży, z tytułu świadczonych usług odpłatnych, sprzedaży ścieków opadowych w 2021 r. - 15 636,1 tys. zł; w 2022 r. - 15 245,5 tys. zł; w 2023 r. - 19 364,2 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą Spółka, w związku z trudną sytuacją finansową, planowała coraz mniejsze kwoty na nakłady inwestycyjne, tj. w 2021 r. - 2 100 tys. zł; w 2022 r. - 1 832 tys. zł; w 2023 r. - 1 084 tys. zł.

(akta kontroli str. 210, 223, 236, 266-269, 859-872, 881-938, 1013-1034)

W „Wieloletnich planach rozwoju” Spółka założyła, że przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody i ograniczające straty wody będą finansowane ze środków własnych oraz ze środków zewnętrznych⁴⁸. Planowane nakłady inwestycyjne na: 1) urządzenia wodociągowe⁴⁹ wynosiły: w 2021 r. - 790 tys. zł; w 2022 r. - 503 tys. zł; w 2023 r. -

⁴⁰ Rada Miasta Wałcz uchwałą Nr II/sXXXVIII/291/98 z dnia 15 czerwca 1998 r. przyjęła „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałcza”, zmienione uchwałą Nr VI/sXXVIII/157/12 z 23 października 2012 r. i uchwałą Nr VI/SLII/305/14 z 23 września 2014 r.; stanowiące podstawę opracowania „Strategii Rozwoju Miasta Wałcz do roku 2025”.

⁴¹ W latach 2021-2023 w Gminie obowiązywało 35 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z tego w trzech nie zostały zawarte postanowienia dotyczące sieci wodociągowej (plany te były ustalone dla terenów górniczych, gdzie wydobywano kruszywa, terenów zieleni urządzonej, gdzie ustalono lokalizację miejsc postojowych dla samochodów osobowych oraz terenów drogi publicznej ekspresowej). Pozostałe 32 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego wskazywały na budowę i/lub modernizację sieci wodociągowej.

⁴² W tym na: amortyzację - 4 217,3 tys. zł, materiały - 1 098,3 tys. zł, energię - 1 233,5 tys. zł, wynagrodzenia - 4 202,1 tys. zł.

⁴³ W tym na: amortyzację - 4 251,4 tys. zł, materiały - 1 020 tys. zł, energię - 1 772,2 tys. zł, wynagrodzenia - 4 792 tys. zł.

⁴⁴ W tym na: amortyzację - 4 257,4 tys. zł, materiały - 1 795 tys. zł, energię - 2 264,9 tys. zł, wynagrodzenia - 4 659,6 tys. zł.

⁴⁵ W tym: amortyzacja - 4 237,1 tys. zł, materiały - 1 094,2 tys. zł, energia - 1 197,3 tys. zł, wynagrodzenia - 4 397,5 tys. zł.

⁴⁶ W tym: amortyzacja - 4 257,4 tys. zł, materiały - 1 440,6 tys. zł, energia - 1 657,6 tys. zł, wynagrodzenia - 4 568,2 tys. zł.

⁴⁷ W tym: amortyzacja - 4 075,1 tys. zł, materiały - 1 663,6 tys. zł, energia - 2 202,4 tys. zł, wynagrodzenia - 5 003,1 tys. zł.

⁴⁸ W „Wieloletnich planach rozwoju” na lata 2022-2025 i 2023-2026 jako dodatkowe źródło finansowania nakładów inwestycyjnych wskazano dotacje, pożyczki, kredyty, leasing.

⁴⁹ Budowa sieci wodociągowej, odwiert studni zastępczej, budowa kolektorów wody surowej; w 2022 r. dodano termomodernizację wraz z rozbudową budynku socjalno-warsztatowego oraz utwardzenie placów i instalację OZE (odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, energię geotermalną, energię hydrotermalną, hydroenergię, energię fal, prądów i pływów morskich, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego oraz z biopłynów); w 2023 r. zmieniono instalację OZE na inwestycje proenergetyczne, w tym OZE.

252 tys. zł; 2) zakupy inwestycyjne⁵⁰ wynosiły: w 2021 r. - 230 tys. zł; w 2022 r. - 60 tys. zł; w 2023 r. - 460 tys. zł; 3) zadania inwestycyjne w rezerwie⁵¹ wynosiły: w 2021 r. - 80 tys. zł, w 2022 r. - 200 tys. zł; w 2023 r. - 280 tys. zł.

Spółka w „Wieloletnich planach rozwoju” uwzględniła następujące przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody i ograniczające straty wody: 1) zapewnienie prawidłowego funkcjonowania oraz wykonywania niezbędnych modernizacji urządzeń będących w posiadaniu Spółki; 2) modernizacja urządzeń wodociagowych prowadzących do zmniejszenia strat wody; 3) sukcesywna wymiana wodomierzy głównych na wodomierze z nadajnikami radiowymi; 4) kontynuacja wymian przyłączy; 5) stosowanie podczas modernizacji wysokiej klasy materiałów oraz armatury; 6) kontrola podłączeń wodociagowych.

(akta kontroli str. 210-212, 214, 222-224, 226-227, 235-237, 240, 267-269)

W latach 2021-2023 z zadań wykazanych w „Wieloletnich planach rozwoju” Spółka zrealizowała:

- 31 (z 49) zadań rozwojowo-modernizacyjnych dotyczących urządzeń wodociagowych na łączną kwotę 812,5 tys. zł (tj. 52,6% kwoty planowanej)⁵²; największe zaawansowanie finansowe i rzeczowe dotyczyło zadań: 1) Budowa sieci wodociagowej PWSZ ul. Wojska Polskiego - Zaulek Chelmiński (DN 160 mm, L=0,6 km) na kwotę 167,3 tys. zł (zrealizowano); 2) Budowa sieci wodociagowej ul. Kołobrzaska – „Widelki” Etap III (DN 110 mm, L=0,5 km, DN 125 mm, L=0,1 km) na kwotę 125,4 tys. zł (zrealizowano sieć wodociagową o długości ok. 0,5 km); 3) Budowa sieci wodociagowej ul. Budowlanych (spinka, garaże) (DN 160 mm, L=0,35 km) na kwotę 115,7 tys. zł (zrealizowano);
- pięć zadań dotyczących zakupów inwestycyjnych na łączną kwotę 655 tys. zł (tj. 87,3% kwoty planowanej)⁵³;
- dziewięć zadań inwestycyjnych w rezerwie na łączną kwotę 551,1 tys. zł (tj. 98,4% kwoty planowanej)⁵⁴.

(akta kontroli str. 252-265, 267-269)

1.6. Według stanu na 31 grudnia 2023 r. Spółka posiadała następujący sprzęt, urządzenia i systemy informatyczne przeznaczone do:

- 1) wykrywania strat wody i lokalizowania przecieków:
 - a) wykorzystywane w sposób ciągły: przepływomierze elektromagnetyczne zamontowane na ujęciach wody i w pompowni II stopnia, wodomierze w systemie odczytu radiowego,
 - b) wykorzystywane w razie potrzeb: lokalizator instalacji z generatorem sygnału, korelator z dwoma nadajnikami, detektor wycieków wody - geofon; przyrząd pomiarowy do serwisowania, sprawdzania wydajności i okresowych przeglądów hydrantów przeciwpożarowych;

⁵⁰ Zakupy dotyczyły: maszyn, pomp, narzędzi, urządzeń technicznych do wartości 60 tys. zł/szt., ciągnika rolniczego, przyczepy rolniczej, samochodu dostawczego; w 2022 r. nie ujęto ciągnika rolniczego zakupionego w 2021 r.; w 2023 r. dodano używaną ładowarkę teleskopową.

⁵¹ Modernizacja i przebudowa awaryjnych sieci wodociagowych z uzbrojeniem według potrzeb.

⁵² Z tego: w 2021 r. - 10 zadań (z 18) na łączną kwotę 319 tys. zł (tj. 40,4% kwoty planowanej; w 2022 r. - dziewięć zadań (z 15) na łączną kwotę 248,9 tys. zł (tj. 49,5 % kwoty planowanej); w 2023 r. - 12 zadań (z 16) na łączną kwotę 244,6 tys. zł (tj. 97,5% kwoty planowanej).

⁵³ Z tego: w 2021 r. - ciągnik rolniczy na kwotę 143 tys. zł (tj. 95,3% kwoty planowanej), w 2022 r. i 2023 r. - maszyny, pompy, narzędzia, urządzenia techniczne do wartości 60 tys. zł / szt. na łączną kwotę odpowiednio 76,5 tys. zł (tj. o 27,5% powyżej kwoty planowanej) i 127,3 tys. zł tj. 98% kwoty planowanej); w 2023 r. - samochód dostawczy (pogotowie wodno-kanalizacyjne) na kwotę 225 tys. zł (tj. 93,8% kwoty planowanej); przyczepa rolnicza na kwotę 83,2 tys. zł (tj. 92,4% kwoty planowanej).

⁵⁴ Z tego sześć zadań (po trzy w danym roku) w 2022 r. i 2023 r.: 1) Przebudowa sieci wodociagowej i wymiana przyłączy ul. Chopina na kwotę odpowiednio 221,1 tys. zł i 150,1 tys. zł; 2) Przebudowa sieci wodociagowej i wymiana przyłączy ul. Chelmińska na kwotę odpowiednio 5,5 tys. zł i 119 tys. zł; 3) Przebudowa studni nr 10 „Widok” na kwotę odpowiednio 19,2 tys. zł i 6,7 tys. zł; w 2023 r. trzy zadania: 1) Modernizacja sieci wodociagowej Osiedle Chrzastkowo na kwotę 29,1 tys. zł; 2) Przebudowa sieci wodociagowej i wymiana przyłączy ul. Podgórna na kwotę 0,3 tys. zł; 3) Przebudowa sieci wodociagowej ul. Wojska Polskiego na kwotę 0,1 tys. zł.

- 2) usuwania awarii na sieciach wodociągowych: dwie koparko-ładowarki, dwa ciągniki rolnicze, pięć zagęszczarek⁵⁵, w tym trzy stopowe, dwie przecinarki w tym jedna do asfaltu, trzy przyczepy samowyladowcze; dwa młoty wyburzeniowe oraz pięć samochodów ciężarowych, w tym jeden z żurawiem;
- 3) monitorowania zużycia wody przez odbiorców i wspierające monitorowanie strat wody: Zintegrowany System Informatyczny UNISOFT⁵⁶, System TelWin SCADA⁵⁷.
(akta kontroli str. 270-276, 285, 1173-1177)

Wszystkie wodomierze posiadały ważną cechę legalizacyjną. Przyrząd pomiarowy w okresie od 28 sierpnia 2021 r. do 30 listopada 2021 r. oraz od 2 grudnia 2023 r. do 17 kwietnia 2024 r. nie posiadał ważnego certyfikatu autoryzacyjnego i w związku z tym w ww. okresie nie był używany przez pracowników Spółki. W trakcie kontroli NIK, urządzenie zostało przekazane do legalizacji i posiada ważny certyfikat do 18 kwietnia 2026 r.

(akta kontroli str. 277-284, 1195-1197, 1219-1224)

1.7. W latach 2021-2023 obowiązywały trzy taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy w następujących okresach: 1) od 30 czerwca 2018 r. do 12 lipca 2021 r.⁵⁸; 2) od 13 lipca 2021 r. do 28 czerwca 2023 r.⁵⁹; 3) od 29 czerwca 2023 r. do 28 czerwca 2026⁶⁰.

W wyniku szczegółowego badania taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy obowiązującej od 29 czerwca 2023 r. ustalono:

- w zakresie usług świadczonych przez Spółkę na rzecz taryfowych grup odbiorców znajdowało się m.in.: 1) ujmowanie, uzdatnianie i dostarczanie wody o parametrach zgodnych z obowiązującymi przepisami, w tym dotyczącymi jakości wody przeznaczonej do spożycia; 2) montaż i utrzymanie w pełnej sprawności technicznej wodomierzy głównych w miejscu do tego przeznaczonym; 3) okresowa kontrola parametrów wody dostarczanej do odbiorców usług w zakresie i z częstotliwością zgodną z obowiązującymi przepisami; 4) utrzymanie w stanie pełnej gotowości posiadanych sieci i urządzeń wodociągowych dostarczających wodę do instalacji należących do odbiorców usług;

⁵⁵ Zagęszczarka, jest maszyną używaną do zagęszczania różnych rodzajów powierzchni, od ziemi po beton. Działa na zasadzie generowania wibracji, które, przemieszczając się w dół, powodują upakowanie cząstek materiału, z którymi mają kontakt.

⁵⁶ System wspomaga zarządzanie Spółką, posiada m.in. takie moduły jak: „System bilingowy WODA” (ewidencja odbiorców i punktów rozliczeniowych, wystawianie faktur i korekt, zarządzanie odczytami, zarządzanie licznikami i innymi urządzeniami); „Zarządzanie i planowanie” (pulpit menadżera, analizy, analizy wielowymiarowe, przetargi, kalkulacja taryf, eSprawozdania); „System finansowo-księgowy” (System FK jest pakietem modułów, których zadaniem jest informatyczne wspomaganie prac realizowanych w działach księgowości finansowej i kosztowej), „Centrum Informacji o Kliencie” (Baza Klienta, Biuro Obsługi Klienta); „Należności i Zobowiązania” (Rozrachunki, Windykacja, Przelewy, Kasa-Bank, Polecenia Zapłaty); „Majątek Trwały”; „Zlecenia”, „Kadry”, „Płace”; „Transport i Sprzęt”, „Zarządzanie Infrastrukturą”; „Zarządzanie Obiegiem Informacji”; dalej: ZSI UNISOFT.

⁵⁷ System umożliwia kontrolę oraz sterowanie dowolnymi procesami technologicznymi. Jego główne funkcje obejmują zbieranie aktualnych danych (pomiarów), ich wizualizację, sterowanie procesami, alarmowanie, archiwizację danych oraz raportowanie.

⁵⁸ Taryfa zatwierdzona decyzją Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Bydgoszczy (dalej: RZGW) Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (dalej: PGW WP) znak BD.RET.070.5.2018.AB z 25 maja 2018 r. która została ogłoszona 22 czerwca 2018 r. na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (dalej: BIP) PGW WP.

⁵⁹ Taryfa zatwierdzona decyzją Dyrektora RZGW PGW WP znak BD.RZT.70.60.2021 z 9 czerwca 2021 r., która została ogłoszona 5 lipca 2021 r. na stronie BIP PGW WP. W trakcie okresu obowiązywania taryfy doszło do istotnych zmian warunków ekonomicznych prowadzenia działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków (tj. nastąpił znaczący wzrost: kosztów odsetkowych od zaciągniętego kredytu inwestycyjnego, wskaźnika inflacji, kosztów energii elektrycznej oraz kosztów gazu). Zmiany te wpłynęły na skrócenie okresu obowiązywania taryfy o jeden rok.

⁶⁰ Taryfa zatwierdzona decyzją Dyrektora RZGW PGW WP znak BD.RZT.70.8.2023 z 1 czerwca 2023 r., która została ogłoszona 21 czerwca 2023 r. na stronie BIP PGW WP;

- w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę Spółka opracowała taryfę zróżnicowaną dla poszczególnych grup taryfowych odbiorców usług⁶¹;
- w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków Spółka opracowała taryfę jednolitą dla poszczególnych grup taryfowych odbiorców usług⁶²;
- ceny i stawki opłat w ww. grupach taryfowych odbiorców usług zostały ustalone dla następujących okresów obowiązywania taryfy: od pierwszego do 12 miesiąca, od 13 do 24 miesiąca, od 25 do 36 miesiąca;
- Spółka przyjęła w zależności od: 1) przyjętego rodzaju taryfy dla poszczególnych taryfowych grup odbiorców usług - taryfę niejednolitą (tj. zawierającą różne dla poszczególnych taryfowych grup odbiorców ceny za dostarczoną wodę); 2) od struktury taryfy - taryfę jednoczłonową (tj. zawierającą cenę odniesioną do 1 m³ dostarczanej wody, bez stawki opłaty abonamentowej);
- Spółka ustaliła poziom niezbędnych przychodów z uwzględnieniem zasad określonych w § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie określania taryf, tj. uwzględniając w szczególności: koszty związane ze świadczeniem usług, poniesione w latach obrotowych obowiązywania poprzedniej taryfy, ustalone na podstawie ewidencji księgowej, z uwzględnieniem planowanych zmian tych kosztów w okresie obowiązywania taryfy; zmiany warunków ekonomicznych oraz wielkość usług i warunki ich świadczenia, a także koszty wynikające z planowanych wydatków inwestycyjnych, na podstawie wieloletnich planów rozwoju; wartość niezbędnych przychodów w okresie obrotowym poprzedzającym wprowadzenie nowej taryfy zaopatrzenia w wodę (przy średniej dla 12 miesięcy wynoszącej 5 461,5 tys. zł) oraz w okresie obowiązywania nowej taryfy (przy średniej dla 12 miesięcy wynoszącej 5 903,1 tys. zł) w niżej wskazanych okresach wynosiła odpowiednio: 1) od pierwszego do 12 miesiąca - 5 792 tys. zł, 5 876,6 tys. zł; 2) od 13 do 24 miesiąca - 5 363,2 tys. zł, 5 917,7 tys. zł; 3) od 25 do 36 miesiąca - 5 229,5 tys. zł, 5 914,9 tys. zł; planowane koszty do ustalenia niezbędnych przychodów wynosiły 17 709,2 tys. zł;
- alokacja kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług dokonana została przy uwzględnieniu m.in.: wielkości zróżnicowania kosztów świadczenia usług w poszczególnych taryfowych grupach odbiorców usług, mierzonej kosztami jednostkowymi; dostępności danych odnoszących się do poszczególnych rodzajów kosztów, struktury i rodzaju planowanej taryfy; możliwości wyodrębniania kosztów dla ich właściwej alokacji; na potrzeby alokacji kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług, metody podziału kosztów uwzględniały określenie współczynników alokacji kosztów⁶³;
- taryfa zapewniała motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków poprzez zróżnicowanie cen za usługi oraz zaplanowanie niezbędnych przychodów tak, aby powodowały stopniowe podwyższenie poziomu cen w kolejnych trzech 12-miesięcznych okresach obowiązywania taryfy; zgodnie z przyjętymi założeniami wielkość zużycia wody oraz ilość odprowadzonych ścieków będzie malała, tj. odpowiednio: z poziomu 897,8 tys. m³ i 955 tys. m³ w pierwszym okresie (od 1 do 12 miesiąca obowiązywania taryfy) do poziomu 890,8 tys. m³ i 948,2 tys. m³ w drugim okresie (od 13 do 24 miesiąca), a ostatecznie do poziomu 884 tys. m³ i 941,6 tys. m³ w trzecim okresie (od 25 do 36 miesiąca obowiązywania taryfy);
- cenę netto 1 m³ wody wodociągowej wyliczono dla poszczególnych grup taryfowych odbiorców usług W1, W2, W3 odpowiednio: w okresie od pierwszego

⁶¹ W1 - odbiorcy pobierający wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi lub do celów rolniczych; W2 - odbiorcy pobierający wodę przeznaczoną do celów farmaceutyczno-spożywczych; W3 - odbiorcy pobierający wodę przeznaczoną do pozostałych celów.

⁶² K1 - gospodarstwa domowe; K2 - pozostali odbiorcy.

⁶³ Ustalonych: 1) na podstawie udziałów poszczególnych taryfowych grup odbiorców usług w całkowitej ilości dostarczanej wody - w odniesieniu do kosztów, których wysokość dla poszczególnych grup odbiorców usług była wprost proporcjonalna do wielkości świadczonych usług dla tych grup; 2) w oparciu o ewidencję księgową kosztów.

do 12 miesiąca obowiązywania taryfy na 6,43 zł; 6,57 zł; 6,83 zł; w okresie od 13 do 24 miesiąca na 6,53 zł; 6,80 zł; 6,93 zł; w okresie od 25 do 36 miesiąca na 6,58 zł; 6,91 zł; 6,97 zł.

(akta kontroli str. 286-556, 571-573)

W zakresie motywowania odbiorców do racjonalnego gospodarowania wodą Prezes wyjaśnił: *Spółka, opracowując taryfy przy planowaniu środków finansowych, uwzględnia: 1) koszty związane z należytym opomiarowaniem i całkowitym wyeliminowaniem rozliczania ryczałtowego z odbiorcami usług świadczonych przez ZWiK Sp. o.o.; 2) koszty związane z modernizacją infrastruktury kanalizacyjnej w celu ograniczenia strat wody; 3) koszty związane z prowadzeniem działań edukacyjnych, które mają na celu motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków. Spółka informuje odbiorców usług o ilości zużytej wody i ilości odprowadzanych ścieków poprzez sporządzanie czytelnej faktury. Wprowadzany obecnie system wodomierzowy pozwalał będzie na wykrywanie nieszczelności w instalacjach odbiorców, a tym samym umożliwi informowanie odbiorców o ewentualnej awarii, co przyczyni się do obniżenia zużycia wody. ZWiK Sp. z o.o. prowadzi także kampanie edukacyjne dla przedszkoli i szkół podstawowych w ramach której dzieci poznają proces uzdatniania wody oraz gospodarki ściekowej. Uczniowie uczulani są na racjonalne gospodarowanie wodą oraz prawidłowe korzystanie z kanalizacji.*

(akta kontroli str. 557, 1189-1192)

Prowadzona w Spółce ewidencja finansowo-księgowa umożliwiała: wydzielenie kosztów stałych i zmiennych, przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności, a także w odniesieniu do poszczególnych taryf; ustalenie kosztów związanych z działalnością inwestycyjną w poprzednim roku obrachunkowym; dokonanie alokacji niezbędnych przychodów według taryfowych grup odbiorców usług. System finansowo-księgowy umożliwiał odrębne ewidencjonowanie zdarzeń gospodarczych dotyczących zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

(akta kontroli str. 574-654)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nie uaktualniono i nie dostosowano do zadań wykonywanych w oparciu o przepisy prawa postanowień regulaminu organizacyjnego Spółki, zatwierdzonego uchwałą Rady Nadzorczej Nr 5/RN/98 z 18 grudnia 1998 r. Ponadto, zatwierdzono nową strukturę organizacyjną w uchwale Rady Nadzorczej Nr 13/NR/2015 z 10 grudnia 2015 r. bez dokonania stosownych zmian w regulaminie organizacyjnym, pomimo że w tej uchwale wskazano podstawę prawną § 23 ust. 2 pkt 7 umowy Spółki, tj. zatwierdzenie regulaminu organizacyjnego przedsiębiorstwa Spółki uchwalonego przez jej Zarząd. Następnie nie przyjęto w głosowaniu jawnym uchwały Rady Nadzorczej Nr 2/RN/2021 z 26 lutego 2021 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu organizacyjnego.

W obowiązującym regulaminie organizacyjnym Spółki (z 1998 r.) zawarte były nieaktualne postanowienia dotyczące m.in.: zakresu działania głównego księgowego⁶⁴ i zastępcy głównego księgowego⁶⁵, nazewnictwa komórek

⁶⁴ W oparciu o art. 4 ust.4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120), który aktualnie brzmi: *Jednostka może w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości stosować uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na realizację obowiązku określonego w ust. 1.*

⁶⁵ Sporządzanie deklaracji podatku dochodowego od osób prawnych CIT-2; przekazywanie zaliczek na podatek dochodowy PIT-8 do urzędu skarbowego właściwego wg miejsca zamieszkania podatnika do 7-go dnia miesiąca za miesiąc poprzedni; prowadzenie, sporządzanie rejestrów sprzedaży i zakupu oraz korekt na podstawie faktur Vat zgodnie z ustawą z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym Dz. U. 11/93 poz. 50 ze zm.; prawidłowe wyliczania przyznanых limitów używania samochodów prywatnych do celów służbowych w oparciu o M.P. nr 16/89 pkt 2; prowadzenie gospodarki kasowej zgodnie z ustawą o rachunkowości art. 24 ust. 5 pkt 3 Dz. U. 121/94

organizacyjnych⁶⁶ i samodzielnych stanowisk oraz podległości samodzielnych stanowisk⁶⁷.

Zgodnie z art. 219 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeksu spółek handlowych⁶⁸ rada nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności.

(akta kontroli str. 173-197)

Prezes wyjaśnił: *Spółka wskazuje, że regulamin organizacyjny z dnia 18 grudnia 1998 r. zatwierdzony uchwałą Rady Nadzorczej nr 5/RN/98 jest dokumentem wewnątrz spółkowym. Rozpatrując kwestie związane z obowiązkiem aktualizacji przedmiotowego dokumentu z uwagi na zmianę przepisów prawa powszechnie obowiązującego należy zwrócić uwagę na przepisy prawa bezwzględnie obowiązującego, a w szczególności na to czy nakładają taki obowiązek. Według najlepszej wiedzy Spółki nie ma przepisu prawa, który nakładałby na Zarząd Spółki obowiązek każdorazowej aktualizacji posiadanego regulaminu organizacyjnego z uwagi na zmianę przepisów prawa. (...) Podkreślić trzeba, iż uciążliwe w praktyce byłoby każdorazowe aktualizowanie regulaminu organizacyjnego Spółki z uwagi na zmianę przepisów prawa powszechnie obowiązującego. (...) W ocenie Spółki oczywistym jest to, że pracownicy zobowiązani są do przestrzegania przepisów prawa powszechnie obowiązującego wykonując pracę na rzecz pracodawcy. Tym samym brak aktualizacji regulaminu organizacyjnego z uwagi na zmianę przepisów prawa nie jest wymagany.*

(akta kontroli str. 1153-1154, 1157-1158)

NIK zauważa, że jeżeli w regulaminie organizacyjnym przypisane zadania do danej komórki organizacyjnej lub do samodzielnego stanowiska pracy zostały określone z powoływaniem się na przepisy prawa, to zmiana tych przepisów powoduje konieczność dokonania zmian w regulaminie organizacyjnym.

Dwaj członkowie wchodzący w 2015 r. w skład Rady Nadzorczej wyjaśnili wspólnie: *(...) z uwagi na odległy okres (...) nie zwróciliśmy uwagi na podstawę prawną, tj. § 23 ust. 2 pkt 7 umowy Spółki. Jako przedstawiciele załogi w Radzie Nadzorczej uznaliśmy, że istotą z punktu widzenia Spółki było zatwierdzenie nowej struktury organizacyjnej, aby Spółka dobrze funkcjonowała. Nie pamiętamy czy Rada podejmowała działania mające na celu dostosowanie regulaminu organizacyjnego do zmieniających się warunków, w tym zadań wykonywanych w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oraz czy Burmistrzowi Miasta Wałcz⁶⁹ została przekazana informacja o nieaktualnych postanowieniach w regulaminie organizacyjnym Spółki.*

(akta kontroli str. 944-946)

Inny członek wchodzący w 2015 r. w skład Rady Nadzorczej, wyjaśnił, że: *Zmiany w regulaminie organizacyjnym nie zostały prawdopodobnie wprowadzone przez niedopatrzenie Rady Nadzorczej. Nie pamiętam czy Rada Nadzorcza zajmowała się zmianą w regulaminie organizacyjnym Spółki.*

poz. 591; odnośnienie do banku poleceń przelewu, przynoszenie wyciągów bankowych; prawidłowe stosowanie stawek podatku od towarów i usług z uwzględnieniem nomenklatury wynikającej z Klasyfikacji Wyrobów i Usług określonych w załączniku do ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym (Dz. U. nr 11 poz. 50 ze zm.).

⁶⁶ Komórki organizacyjne nie ujęte w regulaminie organizacyjnym to: Dział Techniczno-Ekspluatacyjny, Dział Administracyjny, Biuro Obsługi Klienta, Dział Produkcji Wody, Dział Oczyszczania Ścieków, Laborant.

⁶⁷ Dział Ekspluatacyjny / Dział Kierownika ds. Eksploatacji, inspektor ds. bhp i ppoż. / samodzielne stanowisko ds. bhp i ppoż. oraz OC, specjalista ds. zatrudnienia / komórka kadr.

⁶⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 18.

⁶⁹ Stosownie do art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 679) w jednoosobowych spółkach jednostek samorządu terytorialnego funkcję zgromadzenia wspólników (walnego zgromadzenia) pełnią organy wykonawcze tych jednostek samorządu terytorialnego.

(akta kontroli str. 944-945, 947, 1072)

Członkowie wchodzący w latach 2021-2023 w skład Rady Nadzorczej wyjaśnili wspólnie: Przygotowany przez Zarząd zmieniony schemat organizacyjny Spółki nie uwzględniał uwag zgłoszonych przez Radę, m.in. dotyczących wyłączenia brygady wodomierzowej spod specjalisty ds. technicznych i przeniesienia do Działu Eksploatacji Sieci. Część członków Rady Nadzorczej uważało, że należy zastanowić się nad możliwością reorganizacji i optymalizacji regulaminu i schematu organizacyjnego, aby nie narażać Spółki na koszty utrzymania kolejnych kierowniczych stanowisk. (...) Rada Nadzorcza od 1 marca 2021 r. w ramach sprawowanego nadzoru podejmowała działania mające na celu dostosowanie regulaminu organizacyjnego Spółki do zmieniających się warunków i przepisów prawa polegające na tym, że na posiedzeniu Rady Nadzorczej 13 lutego 2024 r. Prezes poinformował, że opracowuje zmiany w schemacie organizacyjnym Spółki i pracuje nad uaktualnieniem regulaminu organizacyjnego Spółki, które przedstawi w przeciągu 3-4 miesięcy, a na posiedzeniu Rady Nadzorczej 25 marca 2024 r. Rada zobowiązała Prezesa do uwzględnienia w regulaminie organizacyjnym Spółki sugestii przekazanych przez kontrolera Najwyższej Izby Kontroli. W okresie od 1 marca 2021 r. do lutego 2024 r. istniały obiektywne przesłanki nie dokonania zmiany regulaminu organizacyjnego Spółki:

- zmiana na stanowisku Prezesa z dniem 10 marca 2022 r. co skutkowało etapem wdrażania się Prezesa na stanowisku i poznawania organizacji Spółki,
- kluczowym i priorytetowym zadaniem w latach 2022 - 2023, na którym skupiła się Rada Nadzorcza i Prezes było prawidłowe prowadzenie Spółki pod względem rentowności i płynności finansowej w związku z bardzo trudną sytuacją finansową całej branży wodno-kanalizacyjnej.

Rada Nadzorcza jednocześnie deklaruje, że zobowiązała Prezesa na posiedzeniach Rady Nadzorczej 13 lutego 2024 r. i 25 marca 2024 r. do przedstawienia w terminie do 10 kwietnia 2024 r. propozycji zmian w regulaminie organizacyjnym Spółki uwzględniające również sugestie przedstawione przez kontrolera NIK.

(akta kontroli str. 948-980, 1052-1055)

W trakcie kontroli NIK, Rada Nadzorcza uchwałą Nr 3/RN/2024 z 12 kwietnia 2024 r. zatwierdziła nową strukturę organizacyjną Spółki ustaloną w regulaminie organizacyjnym oraz schemacie organizacyjnym uchwalonym przez Zarząd. Uchwała wejdzie w życie 1 maja 2024 r.

(akta kontroli str. 1198-1218)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie. Stwierdzona w toku kontroli nieprawidłowość dotyczyła nieaktualnych postanowień w regulaminie organizacyjnym Spółki i nie miała ona istotnego wpływu na realizację zadań w zakresie ograniczania strat wody.

OBSZAR

2. Działania podejmowane przez przedsiębiorstwo wodociągowe w zakresie ograniczania strat wody.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2021-2023 Spółka prowadziła działania na rzecz ograniczania strat wody w eksploatowanym systemie jej dystrybucji⁷⁰. Spółka zamontowała wodomierze główne dla wszystkich odbiorców usług. W celu poprawy wiarygodności wyników bilansu wody Spółka zakupiła wodomierze ultradźwiękowe, których oprogramowanie umożliwiało kontrolę: przecieków, awarii instalacji, prób otwarcia wodomierza,

⁷⁰ Dodatkowo, w celu potwierdzenia poprawności działania przepływomierzy, w 2019 r. Spółka zleciła usługę pomiarową przepływu wody na zasileniu sieci wodociągowej. Przeprowadzone badania nie wykazały nieprawidłowości.

przepływu wstecznego oraz zminimalizowało ryzyko kradzieży wody. Odczyty wodomierzy były dokonywane w systemie odczytu radiowego⁷¹.

Spółka nie prowadziła jednoczesności pomiaru poszczególnych składników bilansu wody. Odczyty wodomierzy głównych prowadzone były sukcesywnie w okresach obrachunkowych wynoszących odpowiednio jeden i dwa miesiące. Odczyt przepływomierzy na SUW był odczytem on-line a kontrole hydrantów przeciwpożarowych i płukania sieci bilansowane były kwartalnie.

Spółka nie posiadała programu doboru wodomierzy i Systemu Informacji Geograficznej (GIS)⁷². Sporządzany przez Spółkę bilans wody opierał się o pomiar zużycia wody dokonywany na podstawie legalizowanych wodomierzy, posiadających klasę dokładności minimum $R^{73}=100$ dla pozycji poziomej, z liczydłem skierowanym ku górze (wodomierze skrzydełkowe) oraz od R100, R160, R250 (wodomierze ultradźwiękowe o wyższej klasie dokładności pomiaru). Bilans wody zamknięcia jednego okresu był bilansem otwarcia następnego okresu. Badanie bilansu opierało się o odczyty 3 119 szt. wodomierzy głównych zamontowanych w budynkach na terenie Gminy oraz w oparciu o sześć przepływomierzy elektromagnetycznych zamontowanych na ujęciach wody i w pompowni II stopnia.

(akta kontroli str. 1159-1167)

Analizę strat wody przeprowadzono na podstawie wskaźników zalecanych przez International Water Association (IWA)⁷⁴:

- 1) procentowego wskaźnika strat wody (WS) określającego udział strat wody w stosunku do wody wtłoczonej do systemu wodociągowego - wartość wskaźnika wynosiła: w 2021 r. - 21,13%⁷⁵; w 2022 r. - 22,84%⁷⁶; w 2023 r. - 20,75%⁷⁷;
- 2) jednostkowego wskaźnika strat rzeczywistych (RLB₂) opisującego rzeczywistą ilość strat wody w stosunku do liczby przyłączy wodociągowych co najmniej równych 20 na jednym kilometrze sieci wodociągowej - dzienna wielkość strat

⁷¹ Format protokołu danych Wireless M-Bus.

⁷² GIS - platforma do gromadzenia, zarządzania i analizowania danych. Pozwala analizować lokalizacje przestrzenne i organizuje warstwy informacyjne do wizualizacji za pomocą map i scen 3D. Dzięki tej wyjątkowej możliwości GIS zapewnia głębszy wgląd w dane, pozwala zobaczyć wzorce, zbadać relacje i ocenić sytuację, pomagając użytkownikom podejmować przemyślane decyzje.

⁷³ R - parametr określający zakres metrologiczny wodomierza. Oblicza się go na podstawie stosunku ciągłego strumienia objętości (tj. największego strumienia wody, przy którym wodomierz działa prawidłowo w normalnych warunkach użytkowania) do minimalnego strumienia objętości (tj. minimalnego strumienia objętości wody, przy którym wskazania urządzenia mieszczą się w granicach dopuszczalnych błędów metrologicznych).

⁷⁴ Istotną rolę w rozwoju zrównoważonej gospodarki wodnej, w tym w ograniczaniu strat wody pełni International Water Association (IWA). Stowarzyszenie to między innymi opracowało metodykę obliczania strat wody, która zaleca wyznaczanie wskaźników opisujących straty, umożliwiających obiektywną ocenę stanu systemu dystrybucji wody. IWA zaleca wyznaczanie następujących wskaźników: wskaźnika strat wody – WS; jednostkowego wskaźnika strat rzeczywistych – RLB (RLB1 i RLB 2); wskaźnika objętości wody niedochodowej – NRW; wskaźnika start nieuniknionych – UARL; infrastrukturalnego indeksu wycieków – ILI (należy podkreślić, że wskaźnik jest stosowany do dużych systemów wodociągowych, gdy liczba przyłączy przekracza 5 000, gęstość przyłączy jest większa niż 20 na km sieci oraz średnie ciśnienie przekracza 0,25 MPa). Obecnie brak jest uregulowań prawnych w sprawie maksymalnej wartości dopuszczalnych strat wody w systemie wodociągowym. Według źródeł niemieckich dopuszczalne straty wynoszą one ok. 8–10%, gdyż koszt usunięcia wycieków poniżej tej wartości jest wielokrotnie wyższy od korzyści wynikających z uszczelnienia sieci. Przyjęte na potrzeby niniejszej kontroli wartości należy uznać za orientacyjne, wskazane na podstawie badań przedstawionych w literaturze. Za wymagające szczególnej analizy, zdiagnozowania przyczyn i analizy podjętych działań należy uznać straty procentowe wzrastające w kolejnych latach oraz straty wynoszące powyżej 20% (WS). Podobnie w przypadku wskaźnika RLB1 i RLB2: RLB1 – gdy przekracza 7,2 m³/km * doba, RLB2 – gdy przekracza 150 dm³/d na przyłączy wodociągowe. Różnica między wskaźnikiem NRW i WS wskazuje na ilość wody pobranej na potrzeby własne zakładu. Potrzeby własne według literatury wynoszą najczęściej do 5% wody wtłoczonej, a w uzasadnionych sytuacjach nawet do 10%.

⁷⁵ Tj. 276,56 tys. m³ z 1 308,96 tys. m³.

⁷⁶ Tj. 302,06 tys. m³ z 1 322,72 tys. m³.

⁷⁷ Tj. 266,23 tys. m³ z 1 282,97 tys. m³.

wody przypadająca na jedno przyłącze wynosiła: w 2021 r. – 318,49 dm³, w 2022 r. - 346,47 dm³, w 2023 r. - 302,63 dm³;

- 3) wskaźnika objętości wody niedochodowej (NRWB) wskazującego ilość wody niesprzedanej, czyli różnicy pomiędzy wtłoczoną wodą do sieci a wodą sprzedaną – w badanym okresie wartość wskaźnika była niestabilna, tendencja wzrostowa wystąpiła w 2021 r. w porównaniu do 2022 r. (tj. odpowiednio 27,15%, 29,16%), a tendencja malejąca wystąpiła w 2022 r. porównaniu do 2023 r. (tj. odpowiednio 29,16%, 27,22%);
- 4) wskaźnika strat nieuniknionych (UARL) pozwalającego na wyznaczenie nieuniknionych strat wody w sieci, które są bardzo trudne do zlokalizowania i wykrycia – wartości wskaźnika wykazywały tendencję rosnącą i wynosiły: w 2021 r. - 45 946,78 m³; w 2022 r. - 46 433,84 m³; w 2023 r. - 46 751,54 m³.

W latach 2021-2023 Spółka wyznaczała procentowy wskaźnik strat wody (WS) oraz dodatkowo wielkość strat wody na 1 km sieci wodociągowej. W badanym okresie straty wody w przeliczeniu na 1 km sieci wodociągowej wynosiły: w 2021 r. - 2,77 tys. m³; w 2022 r. - 2,99 tys. m³; w 2023 r. - 2,61 tys. m³.

(akta kontroli str. 91-97, 99-102)

Prezes wyjaśnił: *Pomimo powyższego podczas przygotowywania oświadczeń kwartalnych do PGW WP Zarząd Zlewni w Pile⁷⁸ sprawdzano wysokość strat na sieci wodociągowej. W przypadku stwierdzenia wzrostu strat (w porównaniu kwartału do kwartału) Spółka zwiększa intensywność lokalizacji awarii na sieci wodociągowej (poprzez dodatkowe kontrole zasuw, osłuchiwanie sieci na terenie miasta Wałcz, kontrolę hydrantów). (...) Nie bez znaczenia jest również fakt, iż w latach 2021-2022 wystąpiły awarie magistrali wodociągowej, które wiążą się z dużą utratą wody. W odniesieniu do wahań wskaźników strat wody Spółka informuje, iż różnice pomiędzy kolejnymi latami są na zbliżonym, stabilnym poziomie i zważywszy na wiek eksploatowanej przez Spółkę infrastruktury są w pełni akceptowalne.*

(akta kontroli str. 1184-1188)

2.2. Spółka zamontowała wodomierze i wykonała w wymaganych terminach ich legalizację. W latach 2021-2023 Spółka wymieniła 1 499 wodomierzy głównych przed okresem ważności cech legalizacyjnych⁷⁹. Spółka prowadziła rejestry wodomierzy w ZSI UNISOFT, w którym odnotowywano m.in. symbol i adres punktu pomiaru, opis zlecenia, datę otwarcia i datę zamknięcia zlecenia, typ zlecenia (wymiana wodomierza, plombowanie, wymiana modułu radiowego).

(akta kontroli str. 664-668)

W latach 2021-2023 Spółka wybudowała 3,36 km⁸⁰ nowych przewodów wodociągowych oraz zmodernizowała 0,11 km⁸¹ istniejących sieci wodociągowych. Materiałem wykonania nowych i rehabilitowanych sieci instalacji wodnej był polietylen (PE).

(akta kontroli str. 90)

W latach 2021-2023 monitoring sieci wodociągowej w zakresie strat wody obejmował:

- 1) zarządzanie ciśnieniem w sieciach wodociągowych poprzez:
 - a) stały pomiar ciśnienia wody on-line w jednym punkcie pomiaru ciśnienia na włączeniu do systemu wodociągowego (pompownia II stopnia); ewentualne wahania ciśnienia spowodowane były awariami na sieci wodociągowej lub przerwami w dostawie energii⁸²;

⁷⁸ Oświadczenie podmiotu obowiązującego do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej za pobór wód podziemnych.

⁷⁹ Z tego w 2021 r. - 296, w 2022 r. - 617, w 2023 r. - 586.

⁸⁰ Z tego: w 2021 r. - 2,13 km; w 2022 r. - 0,86 km; w 2023 r. - 0,37 km.

⁸¹ Modernizacja sieci wodociągowych była tylko w 2023 r.

⁸² Zwłoka wynikająca z czasu z załączenia zasilania awaryjnego która trwa maksymalnie do minuty, a spadek ciśnienia nie przekraczał 0,5 bara.

- b) pomiar ciśnienia statycznego w różnych punktach sieci podczas przeprowadzania kontroli hydrantów przeciwpożarowych na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2010 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych⁸³;
- 2) kontrolę natężenia przepływu wody⁸⁴ w oparciu o przepływomierze elektromagnetyczne zamontowane na ujęciach wody, na wejściu do stacji uzdatniania wody i w pompowni II stopnia (na odcinkach technologicznych);
- 3) wyeliminowanie rozliczenia ryczałtowego i zamontowanie wodomierzy wszystkim odbiorcom wody (ostatnia eliminacja miała miejsce w 2022 r.).
- (akta kontroli str. 662)

W zakresie aktywnej kontroli wycieków, kontroli przepływów wody oraz obserwacji minimalnych przepływów nocnych i obliczania minimalnych rozbiorów nocnych Prezes wyjaśnił: *Spółka w październiku 2017 r. przeprowadziła kompleksowe badanie szczelności sieci wodociągowej na terenie miasta Wałcz. Badanie ujawniło 11 prawdopodobnych wycieków, z których dziewięć zostało potwierdzonych w wyniku prac przeprowadzonych przez pracowników Spółki. Wykryte awarie zostały usunięte do końca 2017 r. Ponadto, pracownicy z Wydziału Techniczno-Eksploatacyjnego, tj. brygada eksploatacji sieci, prowadzą na bieżąco kontrole wycieków wody z sieci. Spółka pracuje na stałym ciśnieniu wody, mierzonym na wyjściu z pompowni II stopnia. (...) Miasto Wałcz stanowi jedną strefę pomiarową, opomiarowaną przepływomierzem w pompowni II stopnia. Na sieci brak dodatkowych studni pomiarowych. (...) Od 2013 r. Spółka posiada zainstalowane przepływomierze elektromagnetyczne. Ponadto w 2019 r. zlecono usługę pomiarową przepływu wody na zasileniu sieci wodociągowej (firmie Z.R.). Usługa miała na celu potwierdzenie poprawności działania posiadanych przez Spółkę przepływomierzy. Badanie to nie wykazało nieprawidłowości. (...) Nie obliczano przepływów nocnych. Jednakże pracownicy w Dziale Produkcji Wody brygady eksploatacji SUW kontrolują na bieżąco, czy podczas nocnych rozbiorów wody nie ma jakiś anomalii., takich jak np. zwiększone rozbiory w stosunku do zwyczajowo przyjętych 45÷50 m³/h. System informatyczny umożliwia odczyt minimalnego przepływu nocnego. Dane te są archiwizowane w systemie. Dane z przepływów nocnych nie są porównywane.*

(akta kontroli str. 1159-1167)

Spółka nie dysponowała oprogramowaniem umożliwiającym sterowanie procesem Szybkiej Detekcji Wycieków. Spółka 31 stycznia 2024 r. złożyła wniosek o dofinansowanie w ramach działania 02.05. Woda do spożycia programu fundusze europejskie na Infrastrukturę, Klimat Środowisko 2021-2027 FENX.02.05 Woda do spożycia priorytet FENX.02 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027 dla projektu pn. „Zwiększenie i rozbudowę istniejącego systemu wodociągowego na terenie miasta Wałcz”. W ramach tego projektu zaplanowano środki finansowe na montaż systemu monitoringu sieci wodociągowej. Razem wartość zadań / kontraktów ujętych we wniosku o dofinansowanie wynosiła 3 503,4 tys. zł, w tym na zadanie pn. „Zakup wodomierzy wraz z systemem monitorującym wyciek z sieci wodociągowej” wnioskowano o 615 tys. zł. Wnioskowana kwota dofinansowania na wszystkie zadania wynosiła 1 969,3 tys. zł, planowane środki własne Spółki stanowiły 1 534,1 tys. zł. Do czasu zakończenia kontroli NIK (tj. 18 kwietnia 2024 r.) wniosek o dofinansowanie nie został rozpatrzony.

akta kontroli str. 55, 1165-1166)

⁸³ Dz. U. Nr 124, poz.1030.

⁸⁴ Natężenie przepływu jest to ilość wody przepływająca przez dany przekrój poprzeczny przewodu wodociągowego w jednostce czasu.

W latach 2021-2023 Spółka nie prowadziła monitoringu odbiorców wody pod kątem wykrywania oraz wyeliminowania bezprawnych podłączeń do sieci wodociągowej.

Prezes wyjaśnił, że w ww. okresie Spółka odnotowała jedno zgłoszenie zdarzenia próby kradzieży wody z hydrantu przeciwpożarowego przy ul. Południowej w sierpniu 2022 r. Jednakże po dotarciu na miejsce pracownika Działu Techniczno-Eksploatacyjnego nie udało się ustalić sprawcy. Po tym zdarzeniu miejsce potencjalnej kradzieży objęto wzmożoną kontrolą. Ponadto, poinformowano pracowników S.F.G.W. o zdarzeniu i zwrócono się z prośbą o przekazanie informacji w przypadku próby poboru wody z hydrantu.

(akta kontroli str. 1160,1166)

W latach 2021-2023 Spółka podejmowała następujące działania na rzecz obniżenia strat wody w sieci wodociągowej⁸⁵:

- 1) Zakup wodomierzy ultradźwiękowych⁸⁶ – zwiększono dokładność pomiaru pobieranej wody oraz zminimalizowano ryzyko kradzieży wody; poniesiono koszty w łącznej wysokości 339,2 tys. zł, z tego w 2021 r. - 31,5 tys. zł; w 2022 r. - 136,7 tys. zł; w 2023 r. - 171 tys. zł;
- 2) Modernizacja studni głębinowej (nr 10) poprzez wymianę pompy głębinowej - ograniczono straty wody surowej; poniesiono w 2021 r. koszty w wysokości 15,8 tys. zł;
- 3) Modernizacja studni głębinowej (nr 8) poprzez wymianę pompy głębinowej - ograniczono straty wody surowej; poniesiono koszty w 2021 r. w wysokości 23,8 tys. zł;
- 4) Modernizacja sieci wodociągowej ul. Chopina - w efekcie wyeliminowano źródło potencjalnych wycieków; poniesiono koszty w łącznej wysokości 371,2 tys. zł, z tego w 2022 r. - 221,1 tys. zł; w 2023 r. - 150,1 tys. zł;
- 5) Modernizacja sieci wodociągowej ul. Chełmińska - w efekcie wyeliminowano źródło potencjalnych wycieków; poniesiono koszty w łącznej wysokości 124,4 tys. zł, z tego w 2022 r. - 5,4 tys. zł, w 2023 r. - 119 tys. zł;
- 6) Modernizacja rurociągu wody surowej (studnia nr 10) - ograniczono straty wody surowej; poniesiono koszty w 2022 r. w wysokości 19,2 tys. zł;
- 7) Modernizacja sieci wodociągowej ul. Chrząstkowo - wyeliminowano źródło potencjalnych wycieków; poniesiono koszty w 2023 r. w wysokości 29,1 tys. zł.

Ponadto, w latach 2022-2023 Spółka dokonywała wymiany awaryjnych przyłączy wodociągowych. W efekcie tych działań eliminowano na bieżąco źródła wycieków wody.

(akta kontroli str. 57-87, 663)

Prezes wyjaśnił: (...) pracownicy Spółki prowadzili w przypadku podejrzenia awarii, kontrolę wizualną i akustyczną przyłączy i sieci wodociągowej oraz zainstalowanej na niej armatury. Spółka kontrolowała także stan techniczny sieci (kontrola akustyczna) w miejscach, w których Gmina planowała bądź realizowała remonty dróg miejskich celem wyeliminowania potencjalnych przecieków w nowo wykonanych nawierzchniach.

(akta kontroli str. 1187)

2.3. Liczba awarii wynosiła w 2021 r. - 27, w 2022 r. - 24, w 2023 r. - 30, z tego: w 2021 r. - jedna awaria sieci magistralnej, 15 awarii sieci rozdzielczej, 11 awarii przyłączy; w 2022 r. - jedna awaria sieci magistralnej, 13 awarii sieci rozdzielczej, 10 awarii przyłączy; w 2023 r. - 19 awarii sieci rozdzielczej, 11 awarii przyłączy.

⁸⁵ Pozostałe inwestycje wstrzymano z uwagi na stan zagrożenia epidemicznego spowodowane zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 oraz trudną sytuacją finansową Spółki.

⁸⁶ Liczba wymienionych wodomierzy ultradźwiękowych w latach 2021-2023 wynosiła łącznie 477 szt., z tego: w 2021 - 19 szt., w 2022 r. - 227 szt., w 2023 r. - 231 szt.; według stanu na 1 marca 2024 r. wymieniono 583 szt.

Łączny czas trwania awarii sieci wodociągowej wynosił w godzinach: w 2021 r. - 102,5; w 2022 r. - 81,5; w 2023 r. - 94, z tego: w 2021 r. - czas maksymalny - 16; czas minimalny - 3; ,czas średni - 3,8; w 2022 r. - czas maksymalny - 12,5; czas minimalny - 2; ,czas średni - 3,4; w 2023 r. - czas maksymalny - 8; czas minimalny - 3; czas średni - 3,13.

Średni wskaźnik intensywności uszkodzeń (awaryjności)⁸⁷ wyrażony liczbą uszkodzeń przypadających na 1 km sieci wodociągowej w ciągu roku wynosił w 2021 r. - 0,27; w 2022 r. - 0,235; w 2023 r. - 0,292, z tego: w 2021 r. - wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci magistralnej - 0,278; wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci rozdzielczej - 0,229; wskaźnik intensywności uszkodzeń przyłączy - 0,35; w 2022 r. wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci magistralnej - 0,78; wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci rozdzielczej - 0,195; wskaźnik intensywności uszkodzeń przyłączy - 0,312; w 2023 r. - wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci magistralnej - 0; wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci rozdzielczej - 0,284; wskaźnik intensywności uszkodzeń przyłączy - 0,341.

Wszystkie awarie sieci wodociągowej były usuwane z wykorzystaniem potencjału kadrowego Spółki.

(akta kontroli str. 98, 103-104)

Spółka nie opracowała i nie prowadziła programu odnowy technicznej przewodów. Spółka analizowała dane wynikające z protokołów awarii, dotyczące miejsca i czasu usunięcia awarii. W przypadku wzmożonej częstotliwości występowania awarii w zbliżonej lokalizacji, podejmowano decyzję o ewentualnej wymianie newralgicznych odcinków lub uwzględniano ich wymianę w aktualizacjach „Wieloletniego planu rozwoju”. Na modernizację sieci wodociągowej Spółka poniosła koszty: w ul. Chopina - 371,3 tys. zł (z tego w 2022 r. - 221,2 tys. zł w 2023 r. - 150,1 tys. zł); w ul. Chełmińskiej w 2023 r. - 124,4 tys. zł; w ul. Brylantowej w 2023 r. - 29,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1168, 1171)

Badanie kontrolne dotyczące awaryjności sieci wodociągowej wykazało, że Spółka zarządza czasem wykrycia wycieku oraz czasem szybkości napraw. Spółka prowadziła dokumentację zdarzeń awaryjnych⁸⁸ w formie papierowej. W dokumentacji tej wskazywane były m.in. lokalizacja miejsca zdarzenia, materiały i średnica uszkodzonego odcinka sieci, opis awarii i jej skutki, sprzęt potrzebny do prowadzenia prac, przebieg i czas usuwania awarii, w tym data i godzina wyłączenia oraz włączenia wody, obniżenia ciśnienia w sieci. Najczęstsze przyczyny awarii to: pęknięcia poprzeczne rury żeliwnej lub rurociągu polietylowego, korozje rurociągu stalowego lub przyłącza wodociągowego, awarie zasuwu wodociągowej.

(akta kontroli str. 717-775)

Prezes wyjaśnił: (...) *W przypadku stwierdzenia wzrostu strat wody (w porównaniu kwartału do kwartału) Spółka zwiększa intensywność lokalizacji awarii na sieci wodociągowej (poprzez dodatkowe kontrole zasuw, osłuchiwanie sieci na terenie miasta Wałcz, kontrolę hydrantów). W celu skrócenia czasu usuwania awarii Spółka na bieżąco uzupełnia park maszynowy o nowe maszyny i urządzenia umożliwiające namierzanie awarii, jak również szybkie i skuteczne ich usuwanie. (...) Porównywano dane wynikające z protokołów awarii, dotyczące miejsca i czasu usunięcia awarii. W przypadku wzmożonej częstotliwości występowania awarii, w tej samej (zbliżonej)*

⁸⁷ Wskaźnik intensywności uszkodzeń (awaryjności) obliczany jest ze wzoru:

$$\lambda = \frac{k}{L * \Delta t} \left[\frac{1}{(km * rok)} \right]$$

gdzie: k- liczba awarii sieci wodociągowych, L- długość sieci wodociągowej, km; Δt- przyrost czasu, w którym liczba awarii miała miejsce, równy 1 rok.

Biorąc pod uwagę poszczególne rodzaje sieci należy dążyć do następujących wartości wskaźnika dla niżej wymienionych przewodów wodociągowych: magistrale λ = 0,3 uszk./km rok; sieci rozdzielcze λ = 0,5 uszk./km rok; przyłącza λ = 1,0 uszk./km rok.

⁸⁸ Protokoły awarii sieci wodociągowej.

lokalizacji, podejmowano decyzję o ewentualnej wymianie newralgicznych odcinków lub uwzględniano ich wymianę w aktualizacjach wieloletniego planu rozwoju.

(akta kontroli str. 1168, 1171)

2.4. W latach 2021-2023 Spółka nie przeprowadziła kontroli na podstawie art. 7 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i nie skierowała zawiadomień do właściwych organów w sprawach określonych w art. 28 ust. 1-2 ww. ustawy.

Prezes wyjaśnił: *Pracownicy Spółki w ramach powierzonych obowiązków na bieżąco kontrolują stan wodomierzy głównych oraz zamontowanych na nich plomb zabezpieczających. Spółka w latach 2021-2023 nie odnotowała faktu uszkodzenia wodomierzy głównych, zerwania plomb lub uszkodzenia plomb umieszczonych na wodomierzach, urządzeniach pomiarowych i zaworach odcinających.*

(akta kontroli str. 1169, 1172, 1184, 1188)

2.5. Gmina i inne instytucje nie kontrolowały Spółki w zakresie zgodności wykonywanej działalności związanej ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę (w tym stratami wody) oraz w zakresie przestrzegania warunków pozwolenia wodnoprawnego.

W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK Zastępca Burmistrza Miasta Wałcz wyjaśnił: *Za lata 2021-2022 Spółka przedstawiała Burmistrzowi (Walnemu Zgromadzeniu) i Radzie Miasta Wałcz sprawozdanie z działalności ZWiK Sp. z o.o. w poszczególnych latach⁸⁹. Sprawozdanie z działalności Spółki za 2023 r. będzie dopiero procedowane przez Radę Nadzorczą i Walne Zgromadzenie. Za lata: 2021-2023 Spółka przedstawiała informację kwartalną z działalności ZWiK Sp. z o.o. za poszczególny kwartał. Burmistrz, jako Walne Zgromadzenie, oceniał również wykonanie celów zarządczych przez Prezesa ZWiK Sp. z o.o. za lata 2021-2022.*

(akta kontroli str. 1195, 1197, 1245-1246, 1251-1254)

Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników określiło uchwałą Nr 3/NZW/2017 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu Spółki cele zarządcze dla Zarządu oraz zasady oceny wykonania i rozliczania celów zarządczych. Wyznaczone na lata 2021-2023 cele zarządcze były zgodne z celami wymienionymi w art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami⁹⁰ i w odniesieniu do ograniczania strat wody dotyczyły:

- realizacji planu inwestycyjnego zgodnie z planem na dany rok, przy ustalonym stopniu wykonania celu powyżej 80% wartości zakładanej z przypisaną wagą 0,3;
- ograniczenia na terenie działalności Spółki strat wody⁹¹ przy ustalonym stopniu wykonania celu maksymalnie na dotychczasowym poziomie z przypisaną wagą 0,2.

(akta kontroli str. 981-990)

W latach 2021-2023 Rada Nadzorcza zajmowała się sprawami związanymi ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzeniem ścieków, w szczególności stratami wody m.in. poprzez:

- zatwierdzenie planu finansowego, w tym planu inwestycyjnego na dany rok,
- ocenę sprawozdania finansowego za dany rok obrachunkowy;

⁸⁹ Sprawozdanie z działalności Spółki za 2021 r. udokumentowano Protokołem Nr 58/22 z LVIII sesji Rady Miasta Wałcz, która odbyła się w dniach 30 sierpnia 2022 roku, w godz. od 15⁰⁰ do 21⁰⁰ i 5 września 2022 r., w godz. od 16⁰⁰ do 19⁰⁵ w Urzędzie Miasta Wałcz (znak sprawy: RM.0002.12.2022). Rada Miasta Wałcz przyjęła sprawozdanie. Sprawozdanie z działalności Spółki za 2022 r. udokumentowano Protokołem Nr 75/23 z LXXV sesji Rady Miasta Wałcz, która odbyła się 26 września 2023 roku, w godz. od 14³⁰ do 15³⁵ i 27 września 2023 r. w godz. od 15⁰⁰ do 19³⁰ w Urzędzie Miasta Wałcz (znak sprawy: RM.0002.11.2023). Rada Miasta Wałcz przyjęła sprawozdanie.

⁹⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1907 ze zm., dalej: ustawa o wynagrodzeniach w spółkach.

⁹¹ Różnica między ilością wody wyprodukowanej a ilością wody zafakturowanej odbiorcom usług oraz udokumentowanym zużyciem wody na cele własne Spółki.

- ocenę sprawozdania Zarządu Spółki z działalności w danym roku⁹²;
- opiniowanie przedłożonych przez Zarząd Spółki „Wieloletnich planów rozwoju” na lata 2021-2024, 2022-2025, 2023-2026 oraz zmiany⁹³;
- analizowanie stopnia realizacji „Wieloletnich planów rozwoju” i pozytywne opiniowanie modernizacji sieci wraz z przyłączami⁹⁴ oraz pozytywne ocenienie koncepcji zmiany zakupu wodomierzy skrzydełkowych na wodomierze ultradźwiękowe;
- zaopiniowanie sprawozdania z wykonania celów zarządczych za 2021 r. i 2022 r.,
- ocenę realizacji przez Prezesa obowiązków informacyjnych wobec Rady Nadzorczej w 2022 r.,
- zajęcie stanowiska do złożonych dwóch propozycji Zarządu dotyczącej zmiany celów zarządczych w 2023 r.

(akta kontroli str. 859-943, 948, 952-953, 957-959, 963-965, 969-971, 975-977, 999-1012)

2.6. Dyrektor Zarządu Zlewni WP w Pile ustanowił⁹⁵ z urzędu strefy ochronne ujęć wód podziemnych, obejmujące teren ochrony bezpośredniej studni nr 1a, 2, 3, 4, 5b, 7a, 8, 10, 11 zlokalizowanych w Wałczu przy ul. Podgórnej i przy ul. Zbożowej. Na podstawie art. 129 Prawa wodnego teren ochrony bezpośredniej powinien być ogrodzony i oznaczony za pomocą tablic zawierających informację o ustanowieniu strefy ochronnej. Na terenie ochrony bezpośredniej należało:

- odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- zagospodarować teren zielenią;
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Termin ważności decyzji ustalono do czasu likwidacji ujęć.

(akta kontroli str. 1134-1139)

Oględzinom poddano cztery strefy ochronne ujęć wód podziemnych⁹⁶. Oględziny wykazały, że na terenach objętych ochroną bezpośrednią były przestrzegane obowiązujące przepisy prawa w zakresie funkcjonowania strefy ochronnej ujęcia wody podziemnej⁹⁷.

⁹² Uchwała nr 5/RN/2021 Rady Nadzorczej z 7 maja 2021 r. Rada Nadzorcza dokonała oceny negatywnej funkcjonowania Zarządu Spółki w 2020 r. i w związku z tym przedstawiła Zgromadzeniu Wspólników wniosek o nieudzielenie absolutorium Zarządowi Spółki za jego działalność w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. W załączniku do ww. uchwały Rada Nadzorcza stwierdziła negatywne tendencje i zjawiska, które mogą zagrażać w prawidłowym funkcjonowaniu Spółki w 2021 r. i w latach następnych, w tym m.in. wielomiesięczne wakaty np. na stanowisku kierownika ds. sieci wodociągowej, brak polityki Zarządu w zakresie sprawności sieci wodociągowej, likwidacja SUW przy ul. Bydgoskiej bez konsultacji z Radą Nadzorczą i specjalistą ds. produkcji wody, niejasna polityka kadrowa (chaos decyzyjny), dokonywanie wydatków inwestycyjnych wątpliwych pod kątem ich celowości i wysokości nakładów.

⁹³ Opiniowanie wniosku Zarządu do Zgromadzenia Wspólników dotyczącego wprowadzenia do „Wieloletniego planu rozwoju” na lata 2021-2024 inwestycji budowy sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej dotyczących trzech działek przy Osiedlu Zacisze.

⁹⁴ Posadowionych m.in. w ul. Piłsudskiego, Okulickiego, Chopina, Chełmińskiej.

⁹⁵ Decyzja BD.ZUZ.2.4100.391.2018.AS z 25 sierpnia 2021 r.

⁹⁶ Z dziewięciu stref ochronnych; przy czym dla każdej studni głębinowej wydzielona została odrębna strefa ochronna.

⁹⁷ Tereny ochrony bezpośredniej studni nr 5b, 7a, 8, 10 zlokalizowanych w Wałczu przy ul. Plac Polski i ul. Podgórnej były ogrodzone oraz zagospodarowane zielenią. Ogrodzenie tych terenów było w dobrym stanie technicznym i zapewniało nieprzebywanie na nich osób nieuprawnionych. Na ogrodzeniach zostały umieszczone tablice informujące o ustanowieniu strefy. Wszystkie tablice informujące o ustanowieniu strefy były zgodne z wzorem zamieszczonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody (Dz. U. z 2019 r. poz. 2017). Na wydzielonym terenie każdej strefy

(akta kontroli str. 1140-1145)

Spółka poddawała kontrolom okresowym, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego trzy budynki, stanowiące część sieci wodociągowej, tj.: budynek SUW zlokalizowany przy ul. Podgórznej, budynek pompowni II stopnia zlokalizowany przy ul. Plac Polski, budynek stacji wodociągowej zlokalizowany przy ul. Zbożowej. Kontrole te były przeprowadzane co najmniej raz w roku⁹⁸ i co najmniej raz na pięć lat⁹⁹ przez osoby posiadające stosowne uprawnienia w specjalności konstrukcyjno-inżynierskiej. Dla każdego budynku były prowadzone książki obiektu budowlanego. Wpisy w tych książkach były dokonywane na bieżąco. Nie poddawano sieci wodociągowej kontroli okresowej, przeprowadzanej przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawo budowlane, co zostało opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1073-1121)

2.7. Koszty bezpośrednie produkcji do celów realizacji zadań własnych gminy w zakresie zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę (uwzględniające wybrane pozycje kosztów mających charakter zmienny, tj. opłatę zmienną za pobór wody, energię oraz materiały zużyte w procesie uzdatniania wody) wyniosły:

- w 2021 r. - 707,1 tys. zł, w tym koszt produkcji wody utraconej 149,4 tys. zł, co stanowiło 21,1% kosztów bezpośrednich;
- w 2022 r. - 742,3 tys. zł, w tym koszt produkcji wody utraconej 169,5 tys. zł, co stanowiło 22,8% kosztów bezpośrednich;
- w 2023 r. - 823 tys. zł, w tym koszt produkcji wody straconej 170,8 tys. zł, co stanowiło 20,8% kosztów bezpośrednich.

Sumaryczne koszty bezpośrednie, jakie poniosła Spółka w latach 2021-2023 na wyprodukowanie wody traconej wynosiły 489,7 tys. zł.

Koszt jednostkowy wytworzenia 1 m³ wody utraconej jak i niedochodowej (uwzględniającej zużycie na cele własne) biorąc pod uwagę jedynie koszty bezpośrednie wynosił w 2021 r. - 0,54 zł, w 2022 r. - 0,56 zł, w 2023 r. - 0,64 zł. W odniesieniu do obowiązującej w tym czasie taryfy (średnia cena 1 m³ wody w 2023 r. wynosiła 6,61 zł) stanowił on odpowiednio 9,7 % ceny wody.

(akta kontroli str. 370, 572, 1146, 1268)

Prezes wyjaśnił: *Spółka nie szacowała w jaki sposób straty wody wpłynęły na cenę wody. Jednakże w związku z faktem, że zdecydowana większość kosztów ma charakter kosztów stałych niezależnych od wielkości wyprodukowanej i sprzedanej wody (np. wynagrodzenia i pochodne, amortyzacja, koszty finansowe, alokowane koszty ogólne) ilość wyprodukowanej wody nie wpływa na jednostkowy koszt wyprodukowania wody. Znikoma część kosztów ma charakter zmienny uzależniony od ilości wyprodukowanej/sprzedanej wody: niewielka część kosztów energii, materiałów, usług wodnych. (...) Spółka przeprowadziła i przeanalizowała kalkulację cen wody w zakresie udziału kosztów energii i materiałów. Koszty energii i koszty materiałów są jednym z elementów kalkulacji ceny wody. We wniosku taryfowym, np. w pierwszym okresie rozliczeniowym, przyjęto koszty energii na poziomie 670,8 tys. zł, natomiast koszty materiałów na poziomie 367,8 tys. zł. W analizowanym okresie przyjęto, że sprzedaż wody wyniesie 897,8 tys. m³. Koszty energii i koszty materiałów stanowią odpowiednio: 0,75 zł i 0,41 zł w cenie jednego m³ wody (łącznie ok. 18% kosztów w jednym m³ ceny wody).*

(akta kontroli str. 1174, 1177-1178)

ochronnej znajdowała się jedna studnia głębinowa z obudową i zamontowanym jednym przepływomierzem do pomiaru wody surowej pobranej ze studni. Wszystkie studnie były zabezpieczone przed przedostawaniem się do nich wód opadowych lub wód roztopowych betonowym podwyższeniem nad poziomem ziemi. Tereny ochrony bezpośredniej użytkowane były tylko do celów związanych z eksploatacją ujęcia wody.

⁹⁸ Kontrole polegały na sprawdzeniu stanu technicznego.

⁹⁹ Kontrole polegały na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia.

2.8. W latach 2021-2023 Spółka sporządzała roczne *Sprawozdania o wodociągach i kanalizacji M-06*. Dane wykazane w tych sprawozdaniach były zgodne z danymi zawartymi w przedłożonym do kontroli NIK dokumencie pn. „Straty wody w sieci wodociągowej (długość sieci wraz z przyłączami) – bilans wody”.

(akta kontroli str. 1147-1152)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie przeprowadzono kontroli okresowej sieci wodociągowej, wykonywanej przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego.

(akta kontroli str. 1073, 1122-1133)

Prezes wyjaśnił: *Spółka w 2017 r. przeprowadziła kompleksowe badanie szczelności sieci wodociągowej na terenie miasta Wałcz (...). Kolejne takie badanie miało zostać przeprowadzone w 2022 r., jednakże z uwagi na słaby wynik finansowy, Spółka musiała ograniczyć wydatki i część planowanych działań odłożyć w czasie. Spółka zaplanowała wykonanie badań szczelności sieci w 2024 r. Badanie to zostało zlecone firmie Z.R. i aktualnie trwają prace diagnostyczne sieci. Pomimo braku zlecenia usługi kompleksowej, polegającej na sprawdzeniu całej sieci na terenie miasta Wałcz, Spółka na bieżąco usuwała wszelkie awarie wodociągowe wykorzystując do tego dostępny sprzęt. Jednocześnie pracownicy Spółki, w przypadku podejrzenia awarii, prowadzili kontrolę wizualną i akustyczną sieci wodociągowej, przyłączy oraz zainstalowanej na niej armatury. Spółka kontrolowała także stan techniczny sieci (kontrola akustyczna) w miejscach, w których Gmina planowała bądź realizowała remonty dróg miejskich celem wyeliminowania potencjalnych przecieków w nowo wykonanych nawierzchniach.*

(akta kontroli str. 1173-1176)

Zdaniem NIK bieżące kontrole sieci wodociągowej przez pracowników Spółki nie mogą być traktowane jako kontrole, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego.

W trakcie kontroli NIK został przedłożony raport z przeprowadzonych prac w zakresie kontroli szczelności sieci wodociągowej na terenie Wałcza potwierdzający wykonanie prac diagnostycznych obejmujących kontrolę akustyczną sieci wodociągowej: geofonem (187 punktów pomiarowych) oraz korelatorem cyfrowym (12 odcinków sieci wodociągowej). W wyniku prac pomiarowych zostało zidentyfikowanych 10 potencjalnych wycieków wody. Do dnia zakończenia kontroli NIK (tj. 18 kwietnia 2024 r.) Spółka dokonała sprawdzenia ośmiu (z 10) punktów potencjalnego wycieku, z tego w pięciu przypadkach podjęto działania w celu usunięcia awarii¹⁰⁰, a w trzech przypadkach wyciek wody nie został potwierdzony.

(akta kontroli str. 1179-1183)

2. Nie zapewniono jednoznacznego (bezsprzecznego) sposobu obliczenia ilości wody wyprodukowanej i ilości wody zużytej na cele własne Spółki oraz nie określono rodzaju dokumentu, potwierdzającego ilości wody zużytej na cele własne Spółki, mających wpływ na wykonanie celu zarządczego ograniczenia na terenie działalności Spółki strat wody.

W latach 2021-2022 w sprawozdaniach z wykonania celów zarządczych dla ww. celu zarządczego były stosowane przez Prezesów różne metody obliczeń ilości wody wyprodukowanej i ilości wody zużytej na cele własne Spółki, tj.

1) w procesie produkcji wody przyjęto etapy:

- w 2021 r. ujmowania, uzdatniania, dystrybucji,
- w 2022 r. tylko uzdatniania i dystrybucji;

2) w zużyciu wody na cele własne Spółki przyjęto procesy płukania:

¹⁰⁰ W dwóch przypadkach awarii na przyłączy wodociągowym - przyłącza wodociągowe wymieniono na nowe; w dwóch przypadkach uszkodzenia kolana stopowego wraz z hydrantami przeciwpożarowymi - hydranty wymieniono na nowe; w przypadku awarii zasuw wodociągowej - zasuwę naprawiono (doszczelniono).

- w 2021 r. filtrów na SUW, hydrantów, sieci wodociągowej oraz zużycie na cele technologiczne oczyszczalni ścieków;
- w 2022 r. tylko filtrów na SUW.

Podobne różnice wystąpiły także pomiędzy wyliczeniem strat wody dokonany przez Prezesa w sprawozdaniu z wykonania celów zarządczych w 2021 r., a wyliczeniem dokonany przez Radę Nadzorczą podczas weryfikacji tego sprawozdania (12,3 tys. m³). W sprawozdaniach z wykonania celów zarządczych w 2021 r. i 2022 r. nie przedłożono także dokumentu potwierdzającego zużycie wody na cele własne, pomimo wskazania w opisie ww. celu zarządczego konieczności udokumentowania zużycia wody na cele własne Spółki¹⁰¹.

Na podstawie art. 4 ust. 5 ustawy o wynagrodzeniach w spółkach część zmienna wynagrodzenia członka organu zarządzającego, stanowiąca wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki, uzależniona jest od poziomu realizacji celów zarządczych. Cele zarządcze na lata 2021-2022 oraz zasady oceny wykonania i ich rozliczania zostały określone w uchwale Nr 3/NZW/2017 z dnia 14 czerwca 2017 r. Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu Spółki. Stosownie do § 3 ust. 9 ww. uchwały Rada Nadzorcza opiniuje sprawozdanie z wykonania celów zarządczych i przedkłada je wraz z opinią Zgromadzeniu Wspólników Spółki.

(akta kontroli str. 999-1012)

Członkowie wchodzący w latach 2021-2023 w skład Rady Nadzorczej wyjaśnili wspólnie: (...) wysokość strat wody za lata 2021 i 2022 w zakresie wykonania celu zarządczego, w porozumieniu z członkiem Zarządu, który przekazał dane, była liczona w następujący sposób: woda wyprodukowana uzdatniona (dane z SUW) – woda zafakturowana (dane z BOK) – udokumentowana woda na cele własne bez wody wykorzystanej na cele technologiczne SUW (dane z DT¹⁰², SUW i OŚ¹⁰³). Różnorodność wyliczenia celu zarządczego w zakresie ograniczenia na terenie działalności Spółki strat wody za lata 2021 i 2022 wynikała wyłącznie ze źle pozyskanej przez członka Zarządu informacji w zakresie udokumentowanej ilości wody na cele własne bez SUW. Pozyskana informacja przez obecny Zarząd Spółki, udokumentowanej wody na cele w poszczególnych latach wynosiła 2021 r. - 35,6 tys. m³, w 2022 r. - 68,3 tys. m³. Rada Nadzorcza ustaliła, że po szczegółowym zgłębieniu przez Zarząd Spółki tematu podczas trwania kontroli, ilość udokumentowanej wody na cele własne bez wody wykorzystanej na cele technologiczne SUW powinny odpowiednio wynosić: 2021 r. - 43,2 tys. m³, 2022 r. - 47,9 tys. m³. Dokumentem, na którym opierać się będzie Rada Nadzorcza i Zarząd Spółki potwierdzający ilość wody zużytej na cele własne bez wody wykorzystanej na cele technologiczne SUW będzie dokument otrzymany z Działu Technicznego o nazwie „ Bilans wody w sieciach za lata ...”.

(akta kontroli str. 1056-1072, 1267)

Burmistrz Miasta Wałcz wyjaśnił: (...) Zgromadzenie Wspólników ZWiK Sp. z o.o. dokonało wnikliwej analizy „Sprawozdania z wykonania celów zarządczych w 2021 r.”, które złożył Prezes Spółki oraz dokumentacji Rady Nadzorczej Spółki w przedmiocie zaopiniowania tego sprawozdania. W efekcie tej weryfikacji wychwycono rozbieżności między wielkościami strat wody, wykazanymi przez Prezesa Zarządu Spółki i Radę Nadzorczą. W wyniku otrzymanych wyjaśnień oraz szczegółowej analizy całości kształtu zebranej dokumentacji Zgromadzenie Wspólników nie zaakceptowało wykonania dwóch celów zarządczych, w tym celu zarządczego

¹⁰¹ Spółka sporządzała różne dokumenty, w których wskazywała ilości wody pobranej na własne cele technologiczne i straty wody, w tym m.in. M-06 Sprawozdania o wodociągach i kanalizacji za każdy rok w latach 2021-2023, Raport roczny – SUW Wałcz, Straty wody w sieci wodociągowej (długość sieci wraz z przyłączami) - bilans wody.

¹⁰² Dział Techniczny.

¹⁰³ Oczyszczalnia Ścieków.

dotyczącego ograniczenia strat wody i ostatecznie podjęło uchwałę ustalającą część zmienną Prezesowi Zarządu Spółki na obniżonym poziomie. (...)

(akta kontroli str. 1245,1247-1250, 1255-1260)

Zdaniem NIK, podstawą właściwego gospodarowania zasobami wodnymi jest rzetelna wiedza w zakresie ilości pobranej wody i ilości wody zużytej na własne cele technologiczne. Cele zarządcze z założenia są ustalane po to, aby poprawić efektywność funkcjonowania spółki, a powiązanie z wynagrodzeniami ma motywować zarząd spółki do ich osiągnięcia. Cele zarządcze powinny być jasno sformułowane i nie budzić wątpliwości przy ustalaniu stopnia ich realizacji, niezależnie czy obliczeń dokonuje organ zarządczy czy organ nadzorujący. Dane wykazane w sprawozdaniu z wykonania celów zarządczych w 2021 r. przez członka Zarządu, były zgodne z danymi zawartymi w przedłożonym do kontroli NIK dokumencie pn. „Straty wody w sieci wodociągowej (długość sieci wraz z przyłączami) – bilans wody”.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą, wskaźniki strat wody były podwyższone z uwagi na wiek i materiał sieci wodociągowej. Spółka podejmowała działania na rzecz zmniejszenia strat wody poprzez rzetelne sporządzanie bilansu wody, monitorowanie strat wody i zużycia wody przez odbiorców, wyeliminowanie rozliczeń ryczałtowych i wykorzystywanie zalegalizowanych wodomierzy. Ponadto, Spółka w okresie objętym kontrolą przy bilansie wody obliczała procentowy wskaźnik strat wody dla każdego roku, zarządzała czasem wykrycia wycieku i czasem szybkości napraw.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: niepoddawania sieci wodociągowej kontroli okresowej, przeprowadzanej przynajmniej raz na pięć lat, na podstawie przepisów Prawa budowlanego; 3) niezapewnienia jednoznacznej (bezspornej) metodologii obliczenia i udokumentowania poziomu wykonania celu zarządczego: ograniczenia na terenie działalności Spółki strat wody.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

- 1) Ustalić w jednoznaczny sposób metodologię obliczania ilości wody wyprodukowanej i ilości wody zużytej na własne cele technologiczne oraz określić dokument potwierdzający ilości wody zużytej na cele własne Spółki, mających wpływ na wykonanie celu zarządczego.
- 2) Przeprowadzać kontrole sieci wodociągowej, wykonywanej przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego.

W związku z podjęciem przez Spółkę podczas kontroli działań eliminujących pozostałą stwierdzoną nieprawidłowość¹⁰⁴ nie sformułowano wniosków w jej zakresie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

¹⁰⁴ Nieaktualne postanowienia w regulaminie organizacyjnym Spółki.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
i wykonania wniosków

pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 14 maja 2024 r.

Kontrolerzy
Małgorzata Wejwer
Główny specjalista kp.

/podpisano elektronicznie/

Justyna Niewęgłowska- Kuśmirek
Starszy inspektor kp.

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor
z up.
Bogusław Wójcik
p.o. Wicedyrektor Delegatury
/podpisano elektronicznie/